

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

Extremismus a násilí ve světle práva

Markéta Pituchová

© 2019 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Markéta Pituchová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Extremismus a násilí ve světle práva

Název anglicky

Extremism and Violence in the Light of the Law

Cíle práce

Cílem této práce je shrnout a následně zhodnotit vliv a vývoj extremistického chování a jeho směřování do budoucna. Posoudit, zda je příslušná právní úprava dostačující. A v neposlední řadě specifikovat základní pojmy a platnou právní úpravu ve vztahu k extremismu a násilí.

Metodika

Tato bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je věnována vymezení základních pojmů, a to za pomoci vyhledání zdrojů, prostudování právních textů a jejich následnému zpracování. Praktická část bude zaměřena na analýzu vlivu a vývoje extremismu, terorismu, násilí a příslušné právní úpravy ve formě anketního šetření, dále pak na zpracování a vyhodnocení výsledků.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

extremismus, násilí, právo, právní úprava, terorismus, trestný čin, vývoj

Doporučené zdroje informací

- ČERNÝ, P. (2005): Politický extremismus a právo. Praha: Eurolex Bohemia. ISBN 80-86861-86-4.
ČERNÝ, P. (2008): Právní ochrana před extremismem. Praha: C.H.Beck. ISBN 978-80-7400-053-9.
DANICS, Š., TEJCHMANOVÁ, L. (2017): Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha. ISBN 978-80-7452-122-5.
CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6.
LEBEDA, D. (2013): Úvod do problematiky extremismu. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7478-394-4.
PROCHÁZKOVÁ, D. (2014): Boj proti terorismu. Praha: České vysoké učení technické v Praze. ISBN 978-80-01-05568-7.

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

JUDr. Viktor Jansa, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 7. 11. 2018

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 12. 11. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 22. 02. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Extremismus a násilí ve světle práva" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15. 3. 2019

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Viktoru Jansovi, CSc. za jeho čas, cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině za podporu při psaní této práce a v neposlední řadě také respondentům za poskytnutí užitečných informací.

Extremismus a násilí ve světle práva

Abstrakt

Bakalářská práce „Extremismus a násilí ve světle práva“ je zaměřena na problematiku extremismu, terorismu a násilí a na příslušnou právní úpravu. Teoretická část je věnována samotným pojmům, jejich významu, dělení, příčinám a důsledkům a v neposlední řadě také platné právní úpravě s nimi spojené. Praktická část je věnována vývoji extremismu a terorismu na území České republiky za období 2012 – 2017. V rámci výzkumu vnímání problematiky extremismu je v praktické části také rozebrána spokojenost či nespokojenost respondentů se současnou právní úpravou zaměřenou na extremismus a násilí a jejich názory na vývoj extremismu a jeho směřování do budoucna.

Klíčová slova: extremismus, násilí, právo, právní úprava, terorismus, trestný čin, vývoj

Extremism and Violence in the Light of the Law

Abstract

Bachelor thesis “Extremism and Violence in the Light of the Law” is focused on the issue of extremism, violence and terrorism and the relevant legislation. The theoretical part is dedicated to the terms themselves, their significance, division, causes and corollaries and last but not the least is this part also dedicated to the relevant legislation connected with these terms. The practical part is dedicated to progression of extremism and terrorism in the territory of the Czech Republic during the period 2012 – 2017. Within the framework of research issues in extremism is in the practical part also analysed contentment or discontentment of the respondents with the current legislation focused on extremism and violence and their opinions on the progression of extremism and its direction for the future.

Keywords: crime, extremism, law, legislation, progression, terrorism, violence

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
TEORETICKÁ ČÁST	
3 Extremismus	12
3.1 Extremismus a společensko-vědní disciplíny	14
3.2 Projevy a nositelé extremismu	15
3.3 Typologie extremismu	15
3.3.1 Náboženský extremismus	15
3.3.2 Rasový extremismus	16
3.3.3 Ekologický extremismus.....	16
3.3.4 Politický extremismus.....	17
3.3.4.1 Pravicový extremismus	18
3.3.4.2 Levicový extremismus.....	19
3.4 Radikalismus a extremismus.....	19
4 Terorismus	20
4.1 Příčiny terorismu	22
4.2 Typologie a metody terorismu	22
4.2.1 Typologie terorismu.....	22
4.2.2 Teroristické metody	22
4.2.2.1 Klasické metody provedení terorismu.....	23
4.2.2.2 Kyberterorismus	23
4.3 Aktéři.....	24
4.3.1 Teroristické skupiny	24
4.3.2 Odpor bez vůdce	24
4.4 Důsledky terorismu	25
5 Ochrana státu, společnosti a občanů před projevy násilí.....	26
5.1 Právo jako ochrana před extremismem	26
5.1.1 Ústavně právní ochrana	27
5.1.2 Trestně právní ochrana.....	28
PRAKTICKÁ ČÁST	
6 Vývoj extremismu a terorismu v ČR v letech 2012 - 2017	30
6.1 Vývoj extremistických trestných činů.....	31
6.2 Vývoj extremismu z hlediska extremistických aktivit.....	34
6.3 Vývoj terorismu	35

7 Výzkum vnímání problematiky extremismu	37
7.1 Vyhodnocení otázek anketního šetření	38
7.2 Diskuse: problémy, perspektivy, doporučení	46
8 Závěr.....	48
9 Seznam použitých zdrojů	50
10 Přílohy	53

Seznam obrázků

<i>Obrázek 1 – Politické rozdělení (pravice a levice).....</i>	<i>18</i>
--	-----------

Seznam tabulek

<i>Tabulka 1 – Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů</i>	<i>38</i>
---	-----------

Seznam grafů

<i>Graf 1 – Vývoj trestných činů s extremistickým podtextem (2012 – 2017).....</i>	<i>31</i>
<i>Graf 2 – Počet trestných činů s extremistickým podtextem v krajích ČR (2012 – 2017)</i>	<i>32</i>
<i>Graf 3 – Čtvrtletní vývoj trestných činů s extremistickým podtextem (2012 – 2017).....</i>	<i>33</i>
<i>Graf 4 – Aktivity extremistů za období 2012 - 2017</i>	<i>34</i>
<i>Graf 5 – Počet teroristických útoků v ČR (2012 – 2017)</i>	<i>35</i>
<i>Graf 6 – Počet teroristických útoků dle cíle útoku v ČR (2012 – 2017).....</i>	<i>36</i>
<i>Graf 7 a 8 – Pohlaví respondentů; Věk respondentů.....</i>	<i>38</i>
<i>Graf 9 – Je dle Vašeho názoru extremismus závažnou hrozbou?.....</i>	<i>39</i>
<i>Graf 10 – Myslíte si, že v současné době tendence extremismu klesá?</i>	<i>39</i>
<i>Graf 11 – Vývoj extremismu do budoucna.....</i>	<i>40</i>
<i>Graf 12 – Jaké jsou podle Vás hlavní příčiny extremismu?</i>	<i>40</i>
<i>Graf 13 – Je možné, aby byly pojmy extremismus a terorismus propojeny?.....</i>	<i>41</i>
<i>Graf 14 – Máte z extremismu a extremistické kriminality obavy?</i>	<i>42</i>
<i>Graf 15 – Nejčastější extremistické trestné činy.....</i>	<i>42</i>
<i>Graf 16 – Spokojenost s legislativou ČR – ochrana práv.....</i>	<i>44</i>
<i>Graf 17 - Spokojenost s legislativou ČR - stíhání pachatelů.....</i>	<i>45</i>
<i>Graf 18 a 19 – srovnání spokojenosti s právní úpravou ČR dle věku</i>	<i>46</i>

1 Úvod

Extremismus je velice obsáhlým a hojně využívaným pojmem, ačkoliv jeho přesné definování je poněkud složité, neboť může být vyvolán mnoha různými příčinami, ale také pozorován a hodnocen z mnoha různých pohledů. V krajních případech bývá extremismus spojován dokonce i s násilím. Kromě toho existuje také řada pojmů s extremismem souvisejících, které s ním bývají také velice často spojovány. Jedním z takových pojmů je např. terorismus, ten je pojmem velice aktuálním, neboť se jedná o jeden z hlavních problémů společnosti zasahující až do mezinárodní sféry. První části této bakalářské práce jsou proto zaměřeny na vymezení a vysvětlení těchto pojmů.

Další část této práce je v souvislosti s extremismem, násilím a terorismem zaměřena také na potřebnou ochranu státu, společnosti a občanů před projevy extremistického až násilného chování. K takové ochraně je možno si dopomoci právními prostředky, které slouží nejen jako ochrana základních práv, která náleží státu, společnosti a lidem, ale také jako postih za protiprávní jednání a porušení či ohrožení těchto práv.

Závěrečná část této bakalářské práce je věnována zhodnocení právní úpravy a vývoji extremismu, násilí v podobě trestných činů s extremistickým podtextem a terorismu na území České republiky za období 2012 - 2017. V návaznosti na pojmy v teoretické části, právní úpravu a vývoj extremismu a terorismu, je druhá polovina závěrečné části věnována výzkumu vnímání problematiky extremismu, který je zaměřen na samotný extremismus, zejména jeho vliv a vývoj. Část výzkumu byla zaměřena také na násilné trestné činy, spokojenost či nespokojenost respondentů se současnou právní úpravou a v neposlední řadě také na propojenost pojmů extremismus a terorismus.

2 Cíl práce a metodika

Cílem této bakalářské práce je shrnout a následně zhodnotit vývoj extremistického chování a jeho směřování do budoucna a také vliv extremismu na dotazované respondenty. Posoudit zda je příslušná právní úprava dostačující a v neposlední řadě specifikovat také základní pojmy a platnou právní úpravu ve vztahu k extremismu a násilí.

Tato bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je věnována vymezení a specifikaci základních pojmů a platné právní úpravy v souvislosti s extremismem. K samotnému vymezení a specifikaci pojmů v teoretické části bylo použito nejen prostudování právních textů, ale také vyhledání dalších dostupných zdrojů a jejich následné zpracování.

Praktická část je zaměřena na zhodnocení vlivu a vývoje extremismu, terorismu, násilí a příslušné právní úpravy, a to nejen za pomoci vyhledání dostupných zdrojů a jejich zpracování (sekundární šetření), ale také za pomoci výzkumu ve formě anketního šetření (primární šetření), u kterého proběhlo zpracování a vyhodnocení výsledků.

3 Extremismus

Extremismus vychází z latinského „extremus“ vyjadřující nejzazší nebo nejdále ležící pozici či jakýsi výstřední postoj.¹ Extremismus je v současné době velmi užívaným pojmem, ačkoliv jeho definice je poněkud obtížná. Jedná se totiž o pojem relativní s nejednoznačným významem a každý si pod ním může představit něco jiného.² „Pro některé je to pohodlná škatulka, kam se dají zařadit všichni ti, kteří nesouhlasí s obecně sdíleným přesvědčením většiny. Pro jiné je spojen s extrémním chováním. Pro další s násilím.“³

Dalo by se říci, že extremismus si lze vysvětlit jako nejkrajnější chování, to je však také velice těžké upřesnit, neboť to, co se v jedné zemi jeví jako chování stojící na hranici, se nemusí nutně jevit stejně v zemi druhé – záleží na historii a zvycích dané země. A s tím také souvisí, že plynutím času se ve světě prolíná mnoho politických režimů a názorů. Z toho vyplývá, že to, co by bylo dříve posuzováno jako extremismus, nemusí být jako extremismus posuzováno dnes a naopak.

Ministerstvo vnitra České republiky vydalo definici upřesňující pojem extremismus v České republice: „*Pojmem extremismus jsou označovány vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku.*“⁴

Mezi tyto základní demokratické ústavní principy patří:

- „*úcta k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 Ústavy),*
- *svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát (čl. 1 Ústavy),*
- *nezměnitelnost podstatných náležitostí demokratického právního státu (čl. 9 odst. 2 Ústavy),*
- *svrchovanost lidu (čl. 2 Ústavy),*

¹ DANICS, Š. *Extremismus*. 2003, s. 10.

² PEHE, J. *Extrémismus*. [online]. Dostupné z: <http://www.pehe.cz/clanky/1997/extremismus/>.

³ PEHE, J. *Extrémismus*. [online]. Dostupné z: <http://www.pehe.cz/clanky/1997/extremismus/>.

⁴ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Co je extremismus* [online]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>.

- *volná soutěž politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů (čl. 5 Ústavy),*
- *ochrana menšin při rozhodování většiny (čl. 6 Ústavy),*
- *svoboda a rovnost lidí v důstojnosti a právech, nezadatelnost, nezczitelnost, nepromlčitelnost a nezrušitelnost základních práv a svobod bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národního a sociálního původu, příslušnosti k národnosti nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení (čl. 1, čl. 3 Listiny základních práv a svobod).“⁵*

Extremismus může být vyvolán mnoha příčinami, které mohou mít různý charakter – ekologický, etnický, náboženský, ekonomický, sociální, ideologický, apod.⁶ Jedná se o jakousi nespokojenost jedince/skupiny se současným politickým režimem, stavem společnosti atd. „*Extremismus se prezentuje buď extrémními činy, nebo extrémními názory. V historii se tyto dvě formy často doprovázejí. Extrémní názory jsou považovány za extrémní především proto, že je nesdílí většina společnosti.*“⁷ Velmi obecně lze říci, že to jsou ty extrémní názory a činy, které jdou proti mezinárodně uznávaným morálním hodnotám. V nejzazších případech jsou pak tyto názory a činy spojené také s násilím.⁸

Násilí jako takové může mít mnoho definic i podob (násilí na sobě samém, skupině osob, druhé osobě a tak dále), avšak v souvislosti s násilnými trestnými činy (též i s násilnými trestnými činy s extremistickým podtextem) se jedná o použití fyzické síly vůči druhé osobě. „*Za násilí se považuje použití fyzické síly k překonání nebo zamezení kladeného či očekávaného odporu. Za násilí se považuje i uvedení jiného lstí do stavu bezbrannosti (např. do stavu opilosti), v důsledku které oběť není schopna se účinně bránit). Pohrůžka násilí znamená psychické působení na vůli jiného. Nemusí jít jen o pohrůžku bezprostředního násilí, ale i takového, které má být užito v budoucnu.*“⁹

⁵ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Co je extremismus* [online]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/ncoz-extremismus-co-je-extremismus.aspx>.

⁶ DANICS, Š. *Extremismus*. 2003, s. 9.

⁷ PEHE, J. *Extrémismus*. [online]. Dostupné z: <http://www.pehe.cz/clanky/1997/extremismus/>.

⁸ PEHE, J. *Extrémismus*. [online]. Dostupné z: <http://www.pehe.cz/clanky/1997/extremismus/>.

⁹ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Násilné trestné činy* [online]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/nasilne-trestne-ciny.aspx>.

3.1 Extremismus a společensko-vědní disciplíny

Na extremismus lze nahlížet z pohledu mnoha vědních disciplín – politologie, sociologie, práva, psychologie, atd. Nejčastěji se s tímto pojmem setkáváme v politologii. Chování politických extremistů je specifické tím, že využívají k dosažení svých cílů legálních politických prostředků a kombinují je s prostředky nelegálními, a to včetně násilí.¹⁰

Psychologické pojetí extremismu z části ilustruje důvody extremistického chování a i případného násilí. Samotné násilné chování má kořeny hluboko v psychice a mohou se ho lidé dopouštět z různých důvodů, ať už pro zábavu, z pomsty nebo jen proto, že jsou přesvědčeni, že ničí zlo a jednají správně.¹¹

Velmi důležitou roli hraje však ve vztahu k extremismu také právo. V právu termín „extremismus“ není definován, ačkoliv se na jeho projevy vztahují různá právní odvětví jako je ústavní právo, trestní právo, správní právo, občanské právo a mnoho dalších. Z právního hlediska je základním cílem chránit demokratické základy státu a chránit jeho občany před projevy extremistického jednání.¹² *„Dokonce podle některých odborníků v oblasti práva není ani smyslem právních věd zkoumat hranice mezi „normálním“ a „extrémním“ jednáním, ale pouze zakotvit míru dovoleného a nedovoleného jednání. Extremismus tedy není pojmem právním, ale byl zaveden ve většině evropských zemí jako pojem úřední.“*¹³

V souvislosti se společensko-vědními disciplínami je třeba používat interdisciplinární přístup, neboť extremismus není možné striktně zařadit do určité skupiny. Extremismus se totiž prolíná jak přes různá právní odvětví, tak i přes různé vědní obory.¹⁴

¹⁰ DANICS, Š. *Extremismus*. 2003, s. 11.

¹¹ DANICS, Š., TEJCHMANOVÁ, L. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. 2017, s. 39-40.

¹² ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*. 2005, s. 8.

¹³ DANICS, Š. *Extremismus*. 2003, s. 13.

¹⁴ ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*. 2005, s. 8.

3.2 Projevy a nositelé extremismu

Mezi základní metody extremismu patří propagace a šíření mezi co největší počet lidí. Jeho nositeli mohou být jednotlivci, skupiny, hnutí, teroristické organizace, politické strany a podobně.¹⁵

Své myšlenky a svou aktivitu mohou tito nositelé šířit různě. „*Extremismus se projevuje více či méně systematickou a organizovanou aktivitou, – verbální, grafickou či fyzickou – na základě extremistické ideologie volněji či pevněji zorganizovaných jedinců. Extremistická aktivita používá legálních a legitimních i nelegálních a nelegitimních prostředků.*“¹⁶ Aktivita konaná verbální formou je taková, kde nedochází k přímému kontaktu s napadeným, jedná se např. o výhrůžky a podobně. Grafická aktivita zahrnuje propagaci symbolů, znaků a jiných hesel v grafické podobě. Fyzická aktivita nebo také násilný útok je fyzické či psychické násilí, kdy dochází k přímému kontaktu s napadeným.¹⁷

3.3 Typologie extremismu

Do typologie extremismu je možné zařadit velice širokou škálu druhů extremistického jednání. Tato jednání se však vzájemně prolínají a propojují. V případě kategorizace extremismu se nabízí to nejzákladnější a nejznámější vymezení, kterým je pravicový a levicový extremismus. Členění však není tak černobílé, jak by se mohlo na první pohled zdát.

Extremismus lze rozlišit na náboženský, politický, rasový, dále pak ekologický extremismus neboli eko-extremismus.

3.3.1 Náboženský extremismus

Náboženský extremismus se může objevovat ve velkých náboženstvích i v malých sektách a je typický vyhroceným jednáním či prosazováním extrémních názorů spojených s náboženstvím. Jedinci či skupiny prosazující své zájmy a názory odmítají určité právní normy. V souvislosti s náboženským extremismem se také často hovoří

¹⁵ LEBEDA, D. *Úvod do problematiky extremismu*. 2013, s. 7.

¹⁶ ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*. 2005, s. 23.

¹⁷ ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*. 2005, s. 162.

o neuznávání osob vyznávajících jinou víru, o snahu nastolit teokratický režim. Dále o omezování práv, psychické manipulaci či závislosti členů dané skupiny.¹⁸

3.3.2 Rasový extremismus

Rasový extremismus je typem extremismu, který se dá definovat jako násilné jednání vůči osobám odlišné rasy, národnosti, politického či náboženského vyznání.¹⁹ „*Nacionalistický extremismus je opět myšlenkový směr založený na silném upřednostňování vlastního národa a neuznávající některou ze základních zásad demokracie.*“²⁰ Zjednodušeně to znamená, že v případě tohoto typu extremismu se jedná o preferenci určité národnosti a odmítání jakýchkoliv jiných rozdílů, neuznávání svobody, rovnosti, apod.

3.3.3 Ekologický extremismus

Ekologický extremismus neboli eko-extremismus se také projevuje jako útok ve formě krajního jednání či chování v rozporu s demokracií a právními normami za účelem nějakého přesvědčení. Nejčastěji se tito lidé snaží zlepšit situaci ve světě či dané zemi a vždy je toto jednání spojené s ekologickým podtextem.²¹

„*Ekologický extremismus lze definovat podobně jako náboženský extremismus, tedy jako vyhrocené jednání jednotlivců či skupin vedené ekologickými pohnutkami, kdy se tyto osoby dopouštějí trestné činnosti, zejména tím, že poškozují majetkové hodnoty a snaží se zabránit některým legálním činnostem škodícím, dle jejich subjektivního hodnocení, životnímu prostředí, které je pro ně důležitější hodnotou.*“²² Nejzášší formu ekologického extremismu spojenou se samotným násilím lze označit jako tzv. ekoterorismus.

¹⁸ LEBEDA, D. *Úvod do problematiky extremismu*. 2013, s. 42.

¹⁹ CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*. 2007, s. 32-33.

²⁰ ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*. 2005, s. 41.

²¹ ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*. 2005, s. 39-40.

²² ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*. 2005, s. 39.

3.3.4 Politický extremismus

Politický extremismus se projevuje jednáním jdoucím proti současnému politickému režimu, jeho základním hodnotám a pravidlům, dále také preferencí jedné jediné politické síly.²³ Politický extremismus je možno charakterizovat těmito obecnými rysy:

- *„víra v existenci absolutní pravdy a vědomí osobního poznání této pravdy,*
- *z toho pramenící nereálné hodnocení dané politické situace,*
- *totální a mobilizační kritika všeho stávajícího,*
- *sklon k dogmatismu a nesnášenlivosti vůči odlišným názorům,*
- *často využívají populismus a ideově-politickou manipulaci,*
- *vyhrocují problémy ve společnosti a konfrontují je se státní mocí,*
- *v oblasti politiky jsou potom vytvářeny na základě různých ideových koncepcí a doktrín obrazy nepřátel,*
- *vytvářejí konspirativní teorie,*
- *odmítají pluralitu a vůbec celý systém zastupitelské demokracie.“²⁴*

²³ DANICS, Š. *Extremismus*. 2003, s. 19.

²⁴ DANICS, Š. *Extremismus*. 2003, s. 20.

Politický extremismus lze rozdělit na pravicový a levicový. Pro ilustraci tohoto politického rozdělení bývají použita různá schémata. Nejtypičtějším a nejznámějším je schéma nazývané jako pravo-levé rozdělení nebo také pravolevá osa, která zobrazuje na levé straně levici a na pravé pravici, na jejichž samotných koncích se nachází levicový a pravicový extremismus. Uprostřed této osy se nachází demokratický střed (viz obrázek 1). „*Tradiční chápání politického systému předpokládá pravolevou osu, na které se nacházejí jednotlivé ideologie. Napravo stojí zastánci kapitalismu, svobodného trhu a liberalismu, nalevo pak zastánci socialismu, státní redistribuce a sociálních výhod. Na nejvzdálenějších koncích této osy pak stojí extrémisté – komunisté a anarchisté nalevo a fašisté a nacisté napravo.*“²⁵

Obrázek 1 – Politické rozdělení (pravice a levice)

Pravo–levé rozdělení

Ultralevice			Ultrapravice	
Levicový extremismus	Levicový radikalismus	Demokratický střed	Pravicový radikalismus	Pravicový extremismus
Ústavně–konformní spektrum definované demokratickým řádem				

ZDROJ: ZBOŘIL, Josef. *Rozdělení pravice a levice v politice – 8 schémat [online]. 2011. Dostupné z: <https://zboril.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=207126>.*

3.3.4.1 Pravicový extremismus

- „*popírá princip rovnosti lidí jako duchovní základ demokratického ústavního státu. Projevuje se jednostranným vyšším hodnocením vlastního „etnika“, „rasy“ či „národa“ (etnocentrismus, rasismus, vyhraněný nacionalismus) a ve snižování skupin, které jsou „jiného druhu“ neboli „cizí“ (xenofobie, antisemitismus, nenávisť vůči všem cizincům).*“²⁶
- typickým příkladem pravicového extremismu je nacismus a fašismus

²⁵ CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*. 2007, s. 16.

²⁶ DANICS, Š. *Extremismus*. 2003, s. 21.

3.3.4.2 Levicový extremismus

- typické pro levicový extremismus je usilování o převrat existujícího režimu a nastolení buď socialisticko-komunistické společnosti anebo společnosti bez vlády, hlavním prvkem levicového extremismu je tzv. „revoluční násilí“²⁷
- typickým příkladem levicového extremismu je komunismus a anarchie

3.4 Radikalismus a extremismus

V souvislosti s extremismem se velmi často setkáváme také s dalšími pojmy, jako je radikalismus a terorismus, kterému je však kvůli jeho obsáhlosti a aktuálnosti věnována samostatná kapitola.

Radikalismus by se dal označit jako politický postoj ostře jdoucí proti současnému režimu a usilující o jeho zásadní změnu. Stejně tak, jak tomu bylo u extremismu, tak i u radikalismu je velmi těžké definovat, co je a není radikální v dané zemi či době. Extremismus a radikalismus jsou dva odlišné pojmy, které však mnoho lidí spojuje v jeden a má za to, že se jedná o pojmy se stejným významem, opak je však pravdou. Zásadní rozdíl mezi těmito pojmy tkví v tom, že extremismus se nachází za hranou ústavního konformismu. Naopak radikalismus je politický postoj využívající prostředků k dosažení svých cílů, které se nacházejí na absolutní hranici ústavního konformismu.²⁸

„Někdy se v souvislosti s extremismem, hovoří o „nebezpečnostní“ triádě na okraji politického spektra, složené jako populismus – radikalismus – extremismus. Přičemž politický populismus je zcela v rámci ústavního konformismu, přechod (mezistupeň) tvoří radikalismus a extremismus je již ústavně nonkonformním postojem.“²⁹

²⁷ DANICS, Š., *Extremismus*. 2003, s. 27.

²⁸ DANICS, Š., TEJCHMANOVÁ, L. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. 2017, s. 79-81.

²⁹ ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*. 2005, s. 45.

4 Terorismus

Terorismus je pojem velmi široký, těžko definovatelný a stejně tak i pojmy s ním související jako aktéři terorismu (teroristé), teroristický útok, apod. Jedná se o jeden z hlavních problémů současnosti, který se neustále vyvíjí, má různé formy a postihuje nejen jednotlivé státy, ale zasahuje až do nadnárodní sféry a jeho hrozba je stále velmi aktuální. Terorismus lze vyjádřit řadou definic, samotný pojem terorismus je odvozen ze slova teror (latinsky terrere) a znamená děs, hrůzu a zastrašení.³⁰

„Paul Wilkinson autor práce Politický terorismus definoval politický terorismus jako donucovací zastrašování, jako vraždění a ničení (nebo hrozbu vražděním a ničením) systematicky užívaného k terorizování jednotlivců, skupin, komunit či vlád s cílem dosáhnout uznání politických požadavků teroristů.“³¹

Základní dokument bezpečnostní politiky ČR – Bezpečnostní strategie ČR z roku 2015 uvádí terorismus jako jeden ze základních problémů: *„Hrozba terorismu jako metody násilného prosazování politických cílů je trvale vysoká. Charakteristickým rysem je existence nadnárodních sítí volně propojených skupin nebo i jednotlivců (tzv. Lone Wolves), které i bez jednotného velení sdílejí ideologii, cíle a plány k jejich naplnění, zdroje a informace. Jsou schopny přímo ohrozit lidské životy, zdraví a životní prostředí, ale také kritickou infrastrukturu. Celoevropsky významným a narůstajícím bezpečnostním rizikem je fenomén tzv. zahraničních bojovníků.“³²*

V rámci Evropské unie je jedním z nejdůležitějších dokumentů Strategie EU pro boj proti terorismu, jejímž hlavním zájmem a cílem je boj proti terorismu a zvýšení bezpečnosti. Strategie EU pro boj proti terorismu je založena hlavně na samotné mezinárodní spolupráci a definuje čtyři základní úkoly: prevence, ochrana, pronásledování, reakce.³³

Společný postoj Rady Evropské Unie reaguje na události po teroristických útocích ze dne 11. září 2001 a definuje teroristický skutek jako činy, které mohou ohrozit fungování státu

³⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Terorismus – základní otázky trestního práva a kriminologie*. 2017, s. 14-15.

³¹ ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*, 2005, s. 45.

³² VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Bezpečnostní strategie ČR 2015*. [online] (PDF). Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>.

³³ EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE. *Strategie EU pro boj proti terorismu* [online]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/fight-against-terrorism/eu-strategy/>.

či mezinárodní organizace. Konkrétněji se jedná o tyto činy: vedení, podpora, účast v teroristické skupině, zavražďování obyvatelstva, dále přimět vládu nebo mezinárodní organizaci ke konání či nekonání, apod.³⁴

Stejně tak jako u extremismu, se však i u terorismu setkáváme s problémem nejasného vymezení, neboť i zde platí, že každý si pod pojmem terorismus představuje něco trochu jiného a to, co je pro jednoho terorismem, není terorismus pro druhého a tak dále. Velmi obecně lze však z pohledu práva a demokratického státu říci, že se terorismus vyznačuje používáním nezákonných prostředků k terorizování druhého za účelem dosažení různých náboženských či politických zájmů a cílů.³⁵ V souvislosti s extremismem lze říci, že násilí a terorismus mohou být někdy považovány jako nejzazší projevy extremistických názorů vedoucí k dosažení již výše zmíněných cílů.

Teroristický útok je dle §311 zákona č. 40/2009 vymezen jako čin spáchaný osobou, která má v úmyslu narušit či poškodit ústavní zřízení, obranyschopnost, politickou, hospodářskou nebo sociální strukturu České republiky. Za teroristický útok je považováno i závažné zavražďování obyvatelstva a další činnosti vymezené v trestním zákoníku taxativním výčtem, tj. výčet úplný.³⁶ Dále pak zák. č. 40/2009 uvádí, že bude také potrestán ten, kdo takové jednání podporuje, propaguje, vyhrožuje jím, financuje ho či se nějakým způsobem takového jednání účastní. Také uvádí, že i samotná příprava takového jednání je trestná.³⁷

Kromě teroristického útoku definuje trestní zákon také teror:

„Kdo v úmyslu poškodit ústavní zřízení České republiky jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na patnáct až dvacet let, popřípadě vedle tohoto trestu též propadnutím majetku, nebo výjimečným trestem. Příprava je trestná.“³⁸

³⁴ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Definice pojmu terorismus* [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>.

³⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Terorismus – základní otázky trestního práva a kriminologie*. 2017, s. 21.

³⁶ §311, zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³⁸ §312, odst. 1 a 2, zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

4.1 Příčiny terorismu

Terorismu se mohou lidé dopouštět z různých příčin, může se jednat o nenávist nebo traumatizující zážitek také často spojený s hněvem a nenávistí, který daná osoba prožila. Dále se může jednat o boj proti současnému stavu společnosti, režimu, apod., nebo o touhu po moci, vlivu, atd. V neposlední řadě se může jednat například o jedinou možnost pro útočníka k dosažení jeho cíle či o psychopatologické příčiny, kdy je velmi obtížné jednání takového útočníka pochopit.³⁹

4.2 Typologie a metody terorismu

Na základě výše uvedených příčin terorismu je možné definovat jednotlivé typy terorismu a metody provádění takovýchto činů.

4.2.1 Typologie terorismu

Ministerstvo vnitra České republiky pojem terorismus kategorizovalo následovně:

- 1) Kriminální terorismus – do této skupiny patří velmi brutální násilné činy použité a konané za účelem získání hmatatelných výhod pro teroristu či teroristickou skupinu,
- 2) Patologický terorismus – tímto typem jsou označovány ty brutální násilné činy vyvolané psychopatologickou poruchou, které vedou k uspokojení teroristy,
- 3) Politický (ideologický) terorismus – do této skupiny lze zařadit násilné a brutální činy konané k dosažení politických cílů, konkrétně se jedná o pravicový terorismus, levicový terorismus, náboženský terorismus, eko-terorismus, atd.⁴⁰

4.2.2 Teroristické metody

Terorismus a jeho hrozba se neustále vyvíjí a roste, stejně tak se spolu s ním vyvíjí i metody provedení takového činu. Lze je rozdělit na klasické a na kyberterorismus, který patří mezi moderní způsoby, neboť využívá moderních technologií.

³⁹ PROCHÁZKOVÁ, D., *Boj proti terorismu*. 2014, s. 42.

⁴⁰ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Typologie terorismu* [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx>.

4.2.2.1 Klasické metody provedení terorismu

Teroristickou metodou je označován samotný způsob provedení teroristického trestného činu. Dle Ministerstva vnitra České republiky mezi takové způsoby patří například:

- útok sečnou/bodnou zbraní,
- střelba,
- ubití,
- výbuchy pum a další výbuchy, které způsobí ničivou činnost,
- únosy, a to včetně únosů rukojmích,
- šíření poplašných zpráv a chaosu,
- násilí na turistech a další.⁴¹

4.2.2.2 Kyberterorismus

V souvislosti s modernizací všech technologií, procesů a funkcí ve světě, je potřeba zmínit i nárůst používání moderních metod při provádění teroristických trestných činů, mezi které patří nejen šíření a užívání zbraní hromadného ničení (jaderné zbraně, chemické zbraně, atd.), ale také kyberterorismus.⁴²

Kyberterorismus je stejně jako ostatní teroristické metody velmi těžko identifikovatelnou a předpověditelnou hrozbou, navíc ještě složitější o to, že se jedná o napadení či útok na počítačovou síť, kdy útočník (tzv. hacker) může danou technologii částečně nebo zcela ovládnout či ji odstavit z provozu. Díky kyberterorismu a nárůstu používání moderních počítačových technologií ve světě, se může stát velmi ohroženou nejen letecká doprava, ale také automatizované rozvody plynů, elektřiny, apod.⁴³

⁴¹ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Typologie terorismu: „Klasické“ teroristické metody* [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>.

⁴² MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Typologie terorismu: „Moderní“ teroristické metody* [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>.

⁴³ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Typologie terorismu: Kybernetický terorismus* [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>.

4.3 Aktéři

Mezi aktéry terorismu patří jak teroristické skupiny, tak i jednotlivci. Pro ně je při přípravě teroristického útoku velmi důležité samotné plánování, organizování, načasování a jeho realizace. Pro úplnost autorka aktéry terorismu rozdělila na teroristické skupiny a odpor bez vůdce.

4.3.1 Teroristické skupiny

Definici teroristické skupiny blíže specifikuje §129a zák. č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník: „*Teroristická skupina je společenstvím nejméně tří trestně odpovědných osob, které má trvalejší charakter, je v něm provedena dělba činností mezi jeho jednotlivé členy, jeho činnost se vyznačuje plánovitostí a koordinovaností a je zaměřené na páchání trestného činu vlastizrady spáchané formou teroristického útoku nebo teroru (§ 309), trestného činu teroristického útoku (§ 311) nebo trestného činu teroru (§ 312), (dále jen "teroristický trestný čin")*“.⁴⁴

Teroristických skupin a organizací je velmi mnoho, každá z nich je postavena na jiném myšlenkovém základu a každá má také nejrůznější cíle a zájmy. Zmínit je v této práci všechny by bylo velice obtížné, a proto autorka zmiňuje pouze některé například Al-Káida, Islámský stát, ETA, Talibán, Hizballáh, Army of God, Bay Bombers či Ku Klux Klan.

4.3.2 Odpor bez vůdce

Odpor bez vůdce (nazývaný také jako „*Leaderless resistance*“⁴⁵ či „*Lone Wolves*“⁴⁶) je konání aktivity jdoucí proti demokracii a prosazování různých cílů. Dalo by se říci, že se jedná o druh terorismu, kdy útočníci jednájí jako tzv. osamělí vlci. „*Odpor bez vůdce je založen na principu buněk, které mezi sebou nemají žádné vazby, jsou izolované, a tak při zničení jedné, nejsou ostatní ohroženy*“.⁴⁷

⁴⁴ §129a, odst. 1, zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁵ ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*. 2005, s. 51.

⁴⁶ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Bezpečnostní strategie ČR 2015*. [online] (PDF). Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>.

⁴⁷ ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*. 2005, s. 52.

4.4 Důsledky terorismu

Trestný čin terorismu s sebou přináší řadu nepříjemných následků a s nimi spojené náklady (protiteroristická opatření, léčba zraněných, atd.). Tyto následky zasahují jak jednotlivce, tak i společnost a celé státy. Mezi důsledky související s terorismem patří nejen oběti na životech, různé zdravotní komplikace, ale také poškození majetku, apod. V této souvislosti můžeme hovořit také o značném vlivu terorismu na cestovní ruch, kdy bezprostředně po útoku dochází k jeho výraznému poklesu. Důvodem tohoto poklesu je zastrašení lidí a obavy z dalšího možného útoku.⁴⁸

Z hlediska důsledků terorismu je zapotřebí zmínit také důsledky ekonomické. Terorismus totiž velice negativně ovlivňuje také ekonomiku států. „Mezi ekonomické důsledky terorismu patří vysoké ceny ropy, nejistota na světových trzích a velké náklady spojené s bezpečnostními opatřeními.“⁴⁹

Ze studie Evropského parlamentu vyplývá, že terorismus má velice negativní dopad na hospodaření států EU a také na jejich ekonomický růst. Celková ztráta států EU za 14 let činí 180 miliard EUR na HDP.⁵⁰ „Z již výše zmíněné celkové ztráty na HDP připadá největší podíl Velké Británii (43,7 miliard EUR, 24,3 %) a Francii (43 miliard EUR, 23,9 %), což odpovídá také tomu, že tyto dvě země jsou dle otevřených zdrojů nejčastějšími terči teroristických útoků v EU. Jako další se umístilo Španělsko (40,8 miliard EUR) a Německo (okolo 19,2 miliard EUR).“⁵¹

⁴⁸ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Kolik stojí boj s terorismem* [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/kolik-stoji-boj-s-terorismem.aspx>.

⁴⁹ KOHOUT, P. *Terorismus: ekonomické důsledky a příčiny* [online]. Dostupné z: <http://pavelkohout.blogspot.com/2004/09/terorismus-ekonomick-dsledky-piny.html>.

⁵⁰ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Kolik stojí boj s terorismem* [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/kolik-stoji-boj-s-terorismem.aspx>.

⁵¹ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Kolik stojí boj s terorismem* [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/kolik-stoji-boj-s-terorismem.aspx>.

5 Ochrana státu, společnosti a občanů před projevy násilí

Česká republika je demokratický stát, uznávající a uctívající práva a svobody lidí a svých občanů.⁵² Ústava České republiky udává, že: „Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“⁵³ Dále platí, že: „Lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.“⁵⁴ Jako každý stát, tak i Česká republika má základní zájmy, do kterých bezpochyby patří bezpečnost a ochrana státu, demokracie, společnosti a občanů před jakýmkoliv projevy agrese, krutosti a násilí.

5.1 Právo jako ochrana před extremismem

Jak již bylo výše zmíněno, k tomu, aby bylo možné fungování demokratického státu je zapotřebí brát v potaz také i jeho možnou obranu a ochranu vůči hrozícímu nebezpečí. K tomu je právo vhodné, neboť upravuje společenské vztahy. V rámci této problematiky se můžeme setkat s pojmy jako „*obranyschopná nebo bránící se demokracie*.“⁵⁵

Právo a právní úprava se neustále vyvíjí a je velice obtížné obsáhnout její vývoj v čase, neboť reaguje a snaží se předcházet problémům ve společnosti a usměrňovat společenské vztahy. Právní úprava a některé zákony jsou do jisté míry vázány také na režim a situaci, která v daném místě a čase nastala. Tento vývoj lze pozorovat na samotných právních dokumentech, příkladem může být jeden ze základních dokumentů, a to Ústava ČR - Ústava Československé republiky ze dne 9. května 1948, Ústava Československé socialistické republiky ze dne 11. července 1960, Ústavní zákon o Československé federaci ze dne 27. října 1968 či současná Ústava České republiky ze dne 16. prosince 1992.⁵⁶ Z předchozího výčtu je možné pozorovat, jak se tento dokument měnil, vyvíjel a do jisté míry reagoval na situaci na našem území v dané době. V každém případě je však nutné, aby občané byli seznámeni s aktuální právní úpravou platnou a účinnou na daném území v daném čase a aby se v ní orientovali, alespoň na základní úrovni.

⁵² Čl. 1, odst. 1, zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁵³ Čl. 2, odst. 4, zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁴ Čl. 1, zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁵ ČERNÝ, P. *Právní ochrana před extremismem*. 2008, s. 17.

⁵⁶ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Dokumenty* [online]. Dostupné z: https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=30&fbclid=IwAR0_kfVAykGwnG90C9sw0WCdu5Vt40z_A9anFF5TJmarfu1P1_PcsOTG_RM.

Vzhledem k tomu, že se dá na problematiku extremismu nahlížet z různých právních odvětví, pro účely této práce jsou rozděleny obecně, a to do dvou hlavních kategorií - ústavně právní ochrana zajišťující fungování státu a základní lidská práva a trestně právní ochrana zaměřená na trestné činy a sankce za jejich spáchání.

5.1.1 Ústavně právní ochrana

Do ústavně právní ochrany státu, společnosti a občanů před projevy extremismu a násilí lze zařadit právní předpisy týkající se vymezení státu a demokratických principů, působení a samotné vykonávání státní moci, dále také základní lidská práva. Jedná se o práva velmi rozsáhlá, která jsou obsažena v zákonu č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky a zákonu č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, a proto budou dále rozebrána velmi stručně.

Dle čl. 4 Ústavy ČR jsou základní práva a svobody v České republice pod ochranou moci soudů neboli soudní moci, tu dále specifikuje čl. 90, který se týká přímo soudů - soudy chrání lidská práva a rozhodují o vině a trestu. Čl. 5 udává, že v rámci politického systému a volné soutěži politických stran je zapotřebí respektovat základní demokratické principy, dále že je třeba odmítat násilí jako prostředek prosazení moci a zájmů. Demokratických základů státu a jeho podstatných náležitostí, které nesmí být ohroženy a jejichž změna je nepřijatelná, se pak týká čl. 9, odst. 2 a 3.⁵⁷

Listina základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky zaručuje lidem jejich základní práva, a to právo na lidský život, osobní svobodu, důstojnost, vlastnění majetku, příznivé životní podmínky, svobodu myšlení, odměnu za vykonanou práci, dále tento dokument zaručuje svobodu pohybu, projevu a podobně.⁵⁸ Konkrétněji se týká toho, na jakém základu je stát postaven, že se nesmí vázat na výlučné náboženství či ideologii a dále jakým způsobem se má uplatňovat státní moc (čl. 2, odst. 1 a 2). Dále určuje, kdo má nárok na základní práva a svobody, protože takový člověk nesmí být diskriminován na základě barvy pleti, pohlaví, rasy, apod. Nikdo nesmí být nucen k vyznávání jiné národnosti, než sám chce a nikomu nesmí být zasahováno do jeho práv (čl. 3). Dle čl. 4 pak mohou být meze základních práv a svobod upraveny jen zákonem

⁵⁷ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁸ Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

a zákonná omezení platí stejně pro všechny, kterých se týkají. Ve čl. 39 je stanoveno, že pouze zákon udává, které jednání lze označit za trestný čin a jaký trest za něj lze uložit.⁵⁹

5.1.2 Trestně právní ochrana

V problematice extremismu hraje také velice důležitou roli právo trestní, které nám určuje, které jednání je a není trestným činem a jaké sankce za daný skutek hrozí. Jedná se o takové jednání, které bylo způsobeno buď úmyslně, nebo z nedbalosti. Trestní zákoník rozlišuje trestné činy, a to na přečiny a zločiny, dále pak přípravu a samotný pokus o spáchání trestného činu.⁶⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník také definuje samotného pachatele trestného činu, spolupachatele, účastníky i takové okolnosti, které vylučují protiprávnost činu (nutná obrana, krajní nouze, atd.), dále také přitěžující a polehčující okolnosti a mnoho dalšího.⁶¹ Trestní zákoník jasně vymezuje, které tresty může soud uložit. Jedná se například o tyto tresty:

- zákaz činnosti,
- vyhoštění,
- peněžitý trest,
- obecně prospěšné práce,
- zákaz vstupu na kulturní, sportovní či jiné společenské akce,
- trest odnětí svobody:
 - o nepodmíněný trest odnětí svobody,
 - o podmíněný trest odnětí svobody,
 - o podmíněný trest odnětí svobody s dohledem,
 - o výjimečný trest.⁶²

⁵⁹ Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶¹ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶² Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

V souvislosti s extremismem, násilím a terorismem je nutno zmínit také některé konkrétní trestné činy ze zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník:

a) Trestné činy ohrožující lidské životy, zdraví

Mezi takové trestné činy lze zařadit úmyslné usmrcení (tj. vražda, zabití), ublížení na zdraví a těžké ublížení na zdraví, mučení a další kruté zacházení s lidmi.⁶³

b) Trestné činy omezující svobodu lidí

Za trestný čin, který omezuje svobodu lidí, může být považováno nejen zbavení a omezení osobní svobody jedince, ale také omezování svobody vyznání, brání rukojmí, vydírání, atd.⁶⁴

c) Trestné činy způsobující obecné ohrožení

Jedná se o takové trestné činy, které způsobují ohrožení či nebezpečí v obecném měřítku. Patří sem nedovolené ozbrojování, držení a nakládání s nedovolenými či zakázanými bojovými prostředky. Kromě výše uvedeného je do této kategorie však možno zařadit také převzetí kontroly nad vzdušným dopravním prostředkem a s tím také spojené ohrožení bezpečnosti tohoto dopravního prostředku.⁶⁵

Mimo jiné lze za obecné nebezpečí považovat také ty trestné činy, které jsou zákonem č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník označovány jako trestné činy proti životnímu prostředí, kam patří jeho poškození či ohrožení, dále pak poškození lesů, vodních zdrojů, nezákonné vypuštění znečišťujících látek, atd.⁶⁶

⁶³ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

d) Trestné činy na státní a nadstátní úrovni

V rámci terorismu, extremismu a násilí lze v neposlední řadě hovořit také o trestných činech zasahujících do státní až mezinárodní sféry, kdy se jedná například o vlastizrady, teroristický útok a teror, také o samotnou podporu či propagování terorismu. Kromě výše uvedeného se může jednat i o vyzvědačství utajovaných informací či spolupráci s nepřáteli.⁶⁷

e) Další trestné činy

Mezi další trestné činy související s extremismem, terorismem a násilím lze řadit nebezpečné vyhrožování a samotné násilí proti skupině či jednotlivci, urážení lidí odlišné rasy či národa, diskriminace, utlačování práv lidí a další činy proti lidskosti.⁶⁸

6 Vývoj extremismu a terorismu v ČR v letech 2012 - 2017

Analýza zaměřená na vývoj extremismu, extremistického chování a terorismu v ČR v letech 2012 - 2017 je rozdělena do několika částí z hlediska oblasti, které se týká. Jedná se o vývoj násilí v podobě trestných činů s extremistickým podtextem, o vývoj extremistické aktivity a o vývoj terorismu.

Tato analýza byla provedena v rámci sekundárního šetření ze zdrojů čerpání druhotných dat. Pro účely analýzy vývoje extremismu v ČR v letech 2012 - 2017 byla použita data uvedená ve čtvrtletních zprávách o vývoji extremismu uveřejněná odborem bezpečnostní politiky na stránkách Ministerstva vnitra ČR.⁶⁹ K analýze vývoje terorismu na území České republiky v letech 2012 – 2017 byla použita data o teroristických útocích z globální teroristické databáze (Global Terrorism Database).⁷⁰

⁶⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

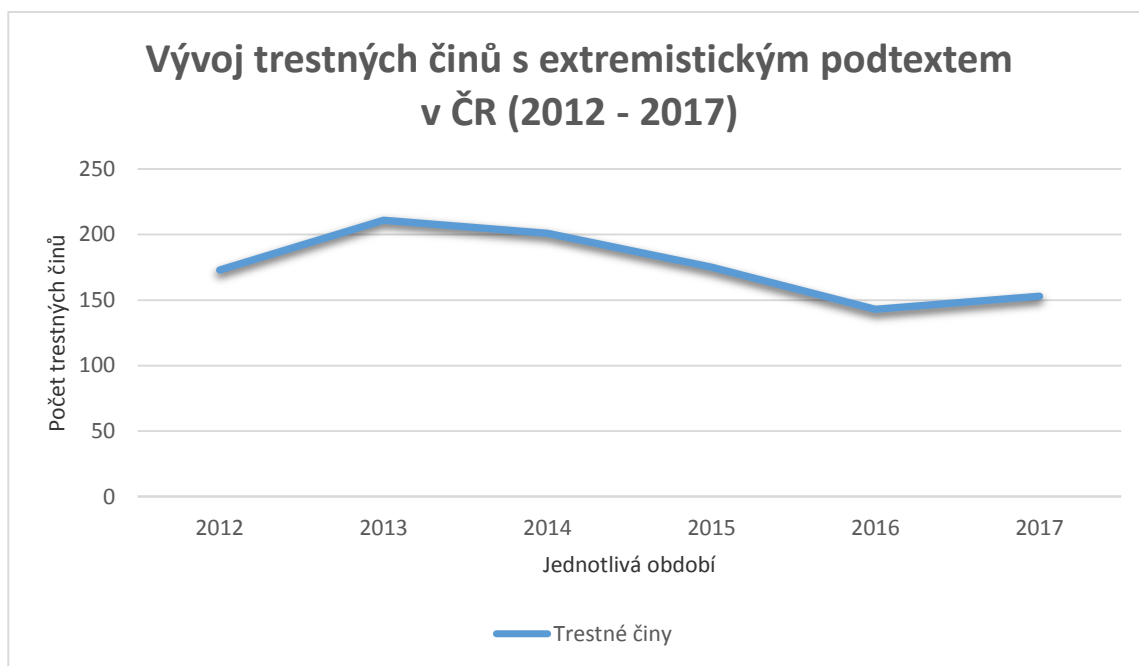
⁶⁹ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Čtvrtletní zpráva o extremismu odboru bezpečnostní politiky MV* [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>.

⁷⁰ NATIONAL CONSORTIUM FOR THE STUDY OF TERRORISM AND RESPONSES TO TERRORISM (START). (2018). Global Terrorism Database [Data File]. Retrieved from: <https://www.start.umd.edu/gtd/>.

6.1 Vývoj extremistických trestných činů

Při pohledu na první graf (graf 1) můžeme pozorovat vývoj trestných činů s extremistickým podtextem na území České republiky. Z grafu je patrný pokles trestných činů v oblasti extremistické kriminality s přibývajícími roky.

Graf 1 – Vývoj trestných činů s extremistickým podtextem (2012 – 2017)

ZDROJ: Vlastní zpracování ze zdrojů čerpání druhotných dat z MINISTERSTVA VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Čtvrtletní zprávy o extremismu Odboru bezpečnostní politiky MV. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>.

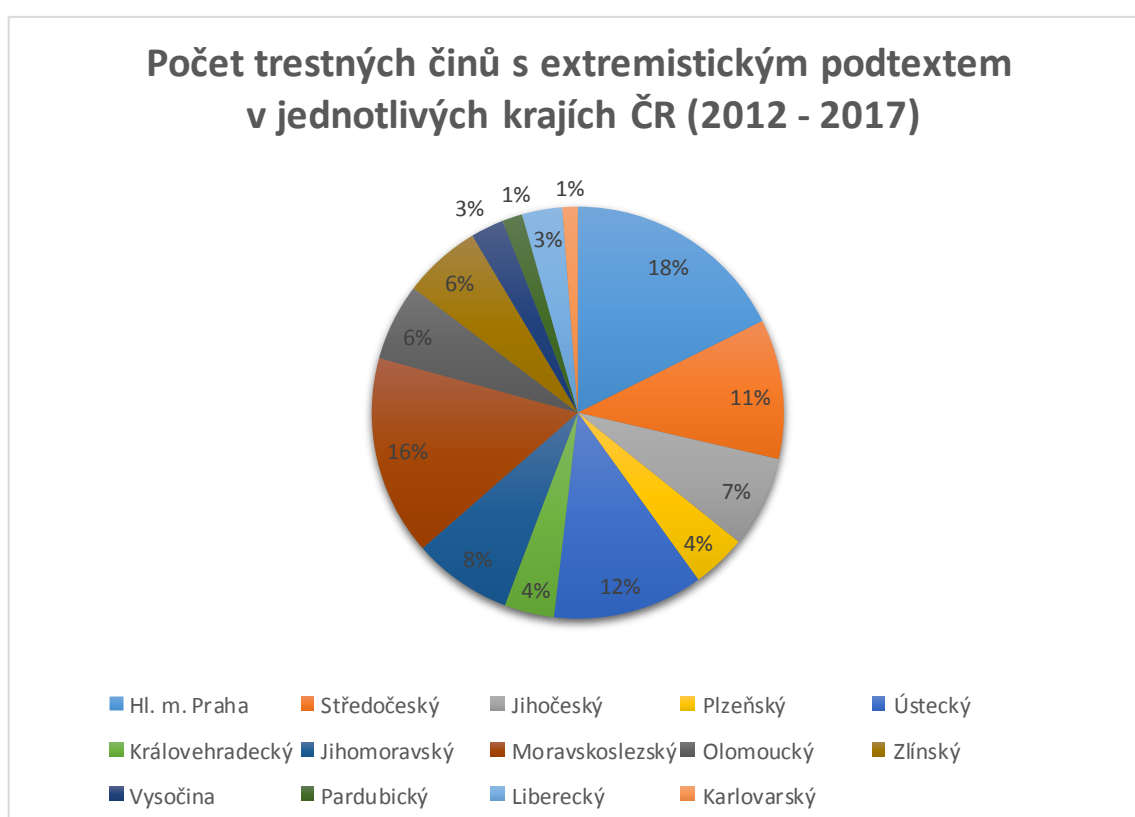
Nejvíce trestných činů během sledovaného období 2012 - 2017, bylo zaznamenáno v roce 2013 (211 trestných činů), naopak nejnižší počet trestných činů byl v roce 2016 (143 trestných činů). Průměrná hodnota trestných činů během sledovaného období je 173 činů a celková hodnota trestných činů během sledovaného období 2012 – 2017 činí 1076 trestných činů.

Ze statistik trestných činů s extremistickým podtextem vyplývá, že od roku 2013, kdy docházelo k nejvíce trestným činům za celé sledované období, došlo k mírnému poklesu počtu těchto činů. Od roku 2016, kdy bylo trestných činů s extremistickým podtextem nejméně, však opět dochází k mírnému zvyšování.

Následující graf (graf 2) zobrazuje trestné činy s extremistickým podtextem v jednotlivých krajích České republiky v letech 2012 – 2017. Na první pohled je patrné, že mezi nejkritičtější kraje patří hlavní město Praha, Moravskoslezský kraj a kraj Ústecký, které představují téměř polovinu všech trestných činů – 46% (486 trestných činů).

Naopak mezi kraje s nejmenší trestnou činností patří Karlovarský a Pardubický kraj, ty představují pouhé 2% trestné činnosti s extremistickým podtextem (30 trestných činů). Dále pak také kraj Liberecký a Vysočina (3%).

Graf 2 – Počet trestných činů s extremistickým podtextem v krajích ČR (2012 – 2017)

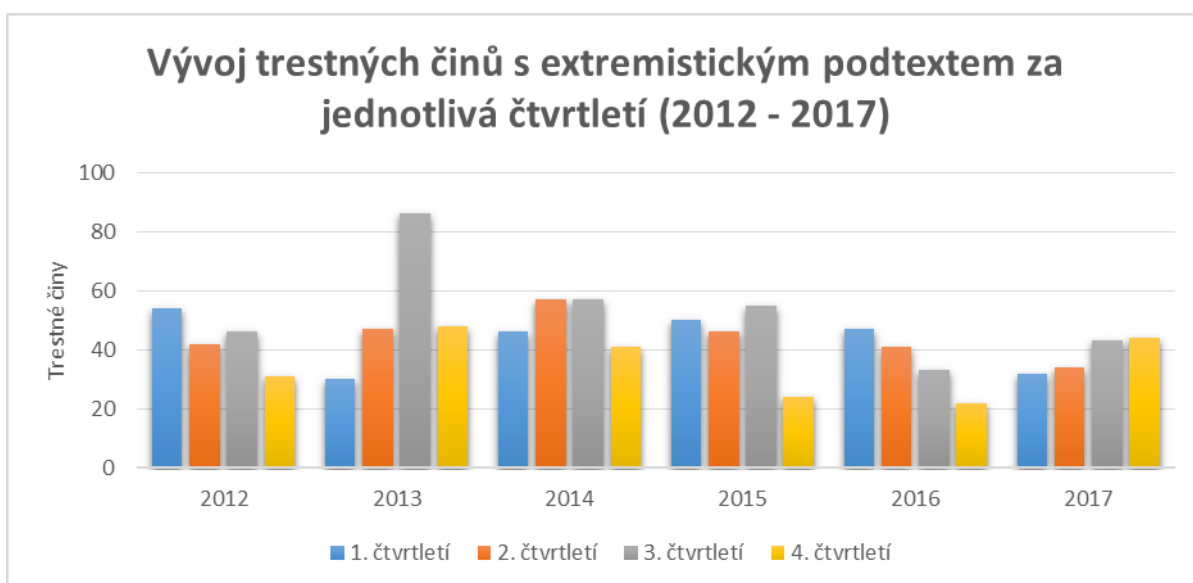

ZDROJ: Vlastní zpracování ze zdrojů čerpání druhotných dat z MINISTERSTVA VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Čtvrtletní zprávy o extremismu Odboru bezpečnostní politiky MV. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>.

Další graf (graf 3) znázorňuje trestnou činnost s extremistickým podtextem za jednotlivá čtvrtletí v letech 2012 – 2017. Z grafu je patrné, že ve 3. čtvrtletí dochází celkově k největšímu počtu trestných činů, během sledovaného období jde o 30,3%, to představuje 320 trestných činů.

Naopak nejmenší výskyt extremistických trestných činů se objevuje ve 4. čtvrtletí, kde se jedná o 19,9%, a to představuje 210 trestných činů. Během sledovaného období 2012 – 2017 je u prvního a druhého čtvrtletí průměrný počet trestných činů 263.

Graf 3 – Čtvrtletní vývoj trestných činů s extremistickým podtextem (2012 – 2017)

ZDROJ: *Vlastní zpracování ze zdrojů čerpání druhotných dat z MINISTERSTVA VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY Čtvrtletní zprávy o extremismu Odboru bezpečnostní politiky MV. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>.*

Nejvíce se za sledované období 2012 – 2017 vyskytovaly trestné činy jako je založení, podpora a propagace hnutí směřující k utlačení práv a svobod člověka, hanobení národa a rasy, dále pak násilí či vyhrožování proti skupině obyvatel a jednotlivcům, podněcování k rasové a národnostní nenávisti, úmyslné ublížení na zdraví, násilí proti úřední osobě a policii či výtržnictví.⁷¹

⁷¹ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Čtvrtletní zprávy o extremismu odboru bezpečnostní politiky MV* [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>.

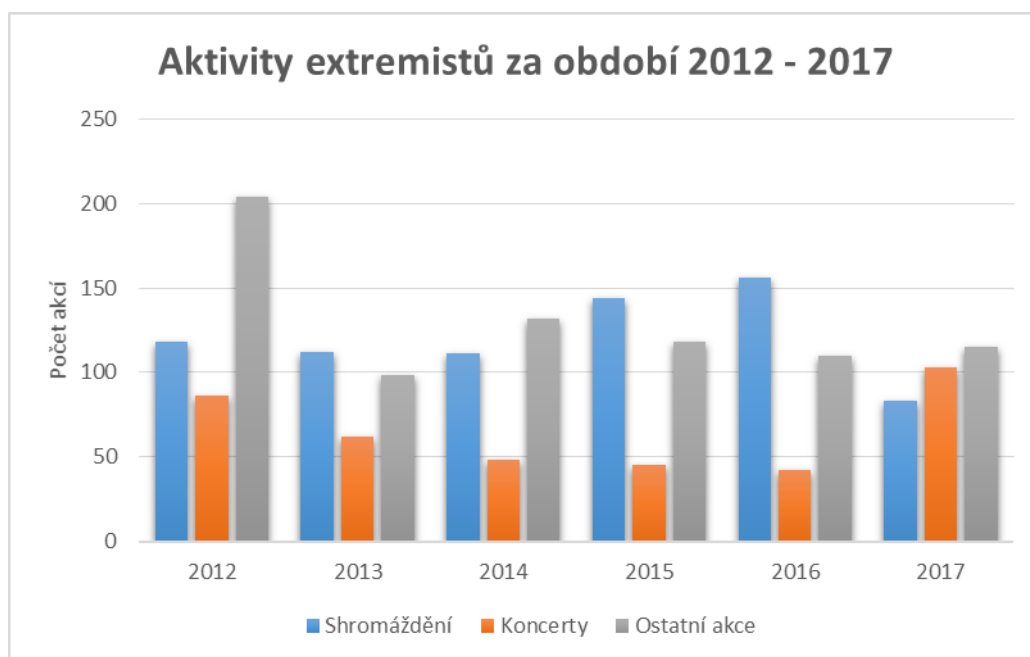
6.2 Vývoj extremismu z hlediska extremistických aktivit

Následující graf (graf 4) znázorňuje vývoj extremismu z hlediska extremistických aktivit, které se konaly v České republice za sledované období 2012 – 2017. Tento graf zahrnuje veškerá shromáždění, koncerty a další akce s extremistickým podtextem.

Z grafu je patrné, že rok 2012 čítá celkově největší počet konaných akcí s extremistickým podtextem, tj. 408 akcí. Naopak nejméně akcí bylo za rok 2013, kdy se konalo celkem 272 akcí. Za celé sledované období došlo k poklesu počtu koncertů, výjimkou je poslední rok (2017), kdy počet koncertů opět vzrostl na 103 koncertů. Shromáždění bylo nejvíce za rok 2016, jedná se o 156 shromáždění. Oproti tomu došlo v roce 2017 k poklesu téměř o polovinu, a to na 83 shromáždění.

Z hlediska ostatních akcí je výrazný pokles oproti roku 2012 v roce 2013, z 204 akcí na 98. V roce 2014 došlo k mírnému nárůstu a v dalších letech (2015 – 2017) byl pak počet ostatních akcí relativně konstatní, tj. od 110 do 118 akcí.

Graf 4 – Aktivity extremistů za období 2012 - 2017

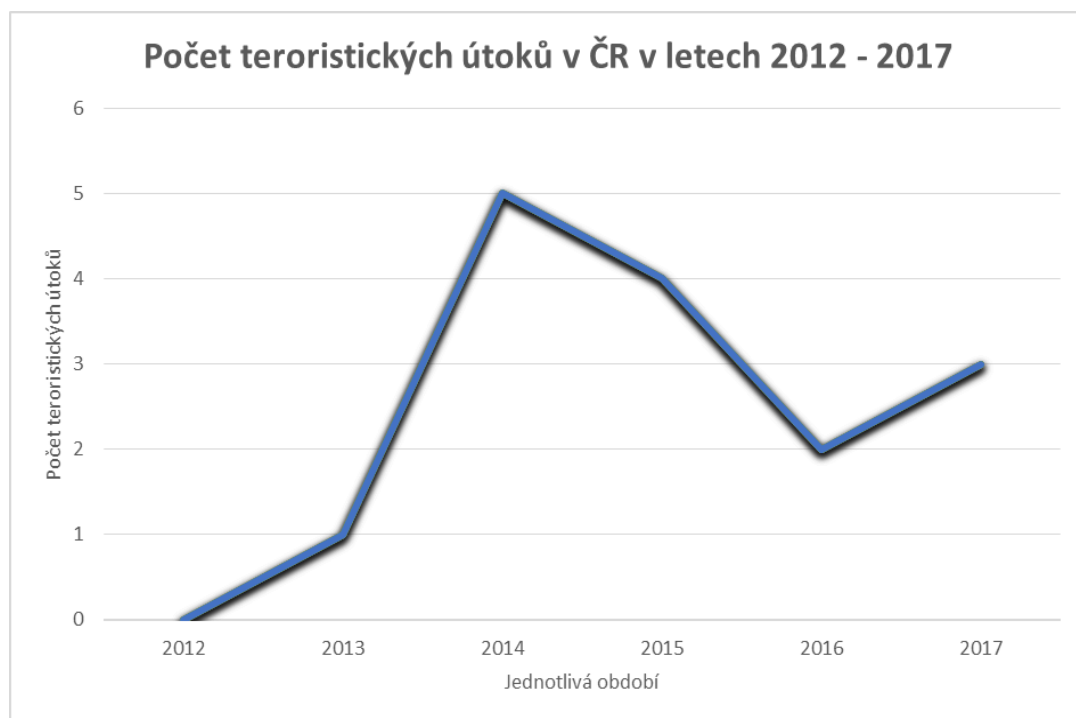

ZDROJ: Vlastní zpracování ze zdrojů čerpání druhotných dat z MINISTERSTVA VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Čtvrtletní zprávy o extremismu Odboru bezpečnostní politiky MV. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>.

6.3 Vývoj terorismu

Terorismus se v České republice za sledované období 2012 - 2017 nepohybuje příliš ve vysokých číslech, jak je patrné z následujícího grafu (graf 5). Nejvíce teroristických útoků bylo v roce 2014, tj. 5 útoků, oproti tomu v roce 2012 neproběhly na území ČR žádné útoky.

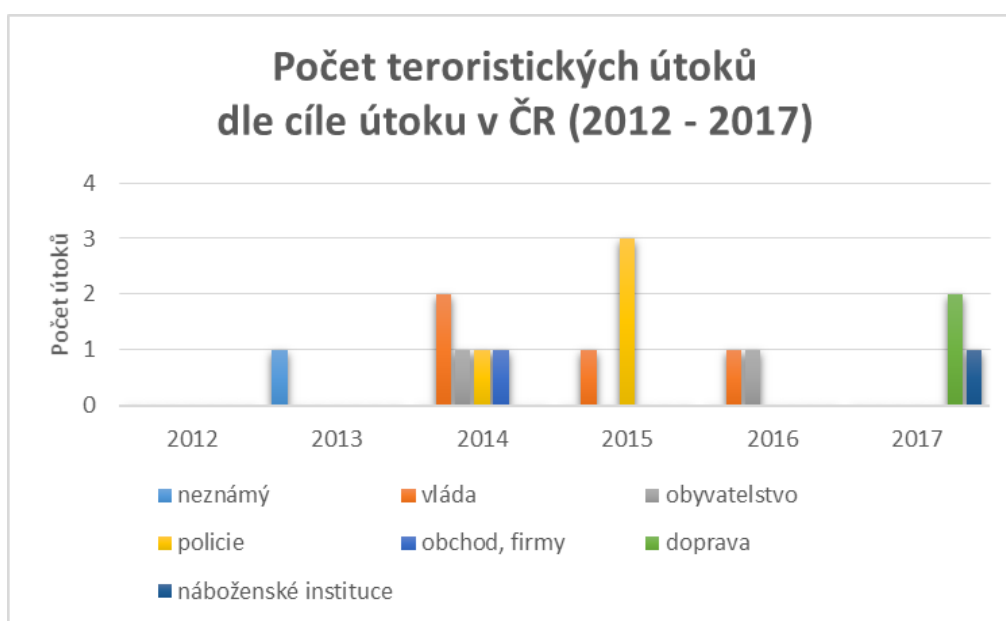
Graf 5 – Počet teroristických útoků v ČR (2012 – 2017)

ZDROJ: Vlastní zpracování ze zdrojů čerpání druhotných dat z NATIONAL CONSORTIUM FOR THE STUDY OF TERRORISM AND RESPONSES TO TERRORISM (START). (2018). Global Terrorism Database [Data File]. Retrieved from: <https://www.start.umd.edu/gtd/>.

Následující graf (graf 6) zobrazuje počet teroristických útoků na území ČR za sledované období 2012 – 2017, a to dle cíle, na který byl teroristický útok směřován. Jednalo se hlavně o útoky mířené vůči policii, vládě a obyvatelstvu ČR. V roce 2017 byla nejčastějšími cíli útoků doprava a náboženské instituce, důvodem toho může být problematika migrace.

Graf 6 – Počet teroristických útoků dle cíle útoku v ČR (2012 – 2017)

ZDROJ: Vlastní zpracování ze zdrojů čerpání druhotných dat z NATIONAL CONSORTIUM FOR THE STUDY OF TERRORISM AND RESPONSES TO TERRORISM (START). (2018). Global Terrorism Database [Data File]. Retrieved from: <https://www.start.umd.edu/gtd/>.

Mezi teroristické útoky vyobrazené na předchozích dvou grafech patří například ten, kdy byl jedné obchodní společnosti zaslán balíček s bombou dne 15. ledna 2014 či sebevražedný útok, kdy útočník odpálil bombu na sídlišti v roce 2013. Dále teroristické útoky v roce 2017 směřované na dopravu, kdy cílem útočníka bylo vyvolat v obyvatelstvu nenávist vůči muslimům prostřednictvím vzkazu, které na místo nehody vlaků nastražil, ale i další.⁷²

⁷² NATIONAL CONSORTIUM FOR THE STUDY OF TERRORISM AND RESPONSES TO TERRORISM (START). (2018). Global Terrorism Database [Data File]. Retrieved from WWW: <https://www.start.umd.edu/gtd/>.

7 Výzkum vnímání problematiky extremismu

Tento výzkum byl prováděn ve formě anketního šetření a respondentům bylo předkládáno elektronicky i v písemné podobě, obsahovalo celkem 13 otázek (viz přílohy). Jeho cílem bylo zjistit názory respondentů, a to hlavně na problematiku extremismu, zejména jeho vliv a vývoj. Část výzkumu byla zaměřena také na násilné trestné činy, spokojenost či nespokojenost se současnou právní úpravou a v neposlední řadě také na propojenost pojmů extremismus a terorismus.

Od výzkumu autorka očekávala, že respondenti označí extremismus jakožto problematiku, jejíž vliv je spíše negativní a která má tendenci růst i v dalších letech. Dále také, že existuje propojenost mezi pojmy extremismus a terorismus. Autorka očekávala, že dotazovaní respondenti nižších věkových kategorií (tj. méně jak 45 let) označí právní úpravu České republiky zaměřenou na extremismus spíše jako nedostačující a budou požadovat jisté změny, a to hlavně v oblasti trestně právní zaměřené na stíhání pachatelů více, než v oblasti ústavně právní zaměřené na ochranu práv.

Vzhledem k výše uvedeným očekáváním stanovila autorka následující hypotézy, které v průběhu šetření byly, na základě názorů respondentů, buď potvrzeny či vyvráceny:

Hypotéza 1: Problematika extremismu působí na respondenty spíše negativně.

Hypotéza 2: Od extremismu se očekává, že v dalších letech bude růst.

Hypotéza 3: Existuje propojenost mezi pojmy extremismus a terorismus.

Hypotéza 4: Současná právní úprava zaměřená na stíhání pachatelů je dle názorů respondentů více nedostačující než současná právní úprava zaměřená na ochranu práv občanů.

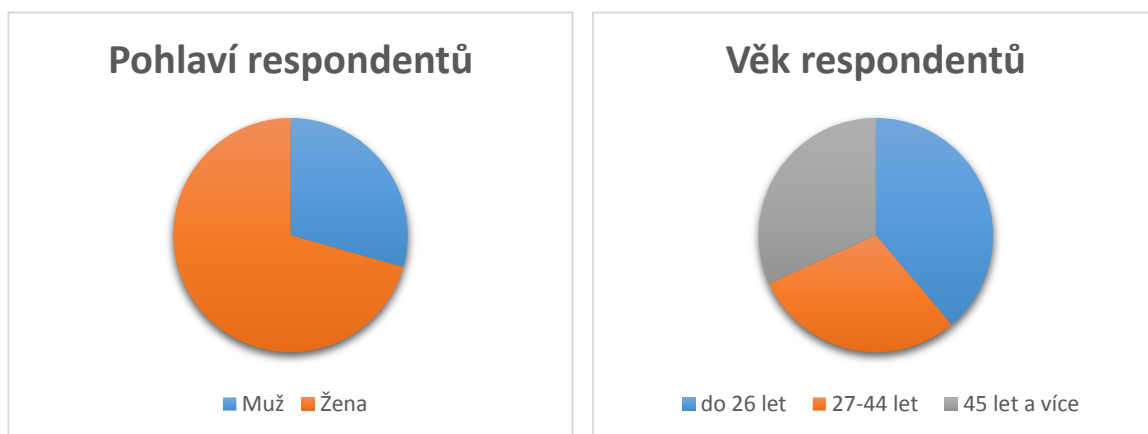
Hypotéza 5: Lidé vyšší věkové kategorie (45 let a více) jsou více spokojeni se současnou právní úpravou.

7.1 Vyhodnocení otázek anketního šetření

K výzkumu vnímání problematiky extremismu ve formě anketního šetření bylo osloveno 120 respondentů, z nichž bylo 85, kteří řádně dokončili tuto anketu. Z grafu 7 vyplývá, že z již zmíněných 85 respondentů bylo 60 žen a 25 mužů, tj. 71% žen a 29% mužů.

Z následujícího grafu (graf 8) je možné pozorovat, že věk respondentů byl rozdělen do tří kategorií (do 26 let, 27-44 let, 45 let a více). Z grafu je patrné, že každá věková kategorie má své zástupce a rozvrstvení respondentů je relativně rovnoměrné. Nejvíce respondentů spadalo do kategorie „do 26 let“ (33 respondentů), v kategorii „27-44 let“ bylo 25 respondentů a kategorii „45 let a více“ zastupovalo celkem 27 respondentů.

Graf 7 a 8 – Pohlaví respondentů; Věk respondentů

ZDROJ: Vlastní zpracování, vlastní data

Tabulka 1 zobrazuje nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. Nejvíce respondentů dosáhlo středního vzdělání, tj. 55 respondentů (73%). Nejméně respondentů bylo naopak se základním (5%) a vyšším odborným vzděláním (4%).

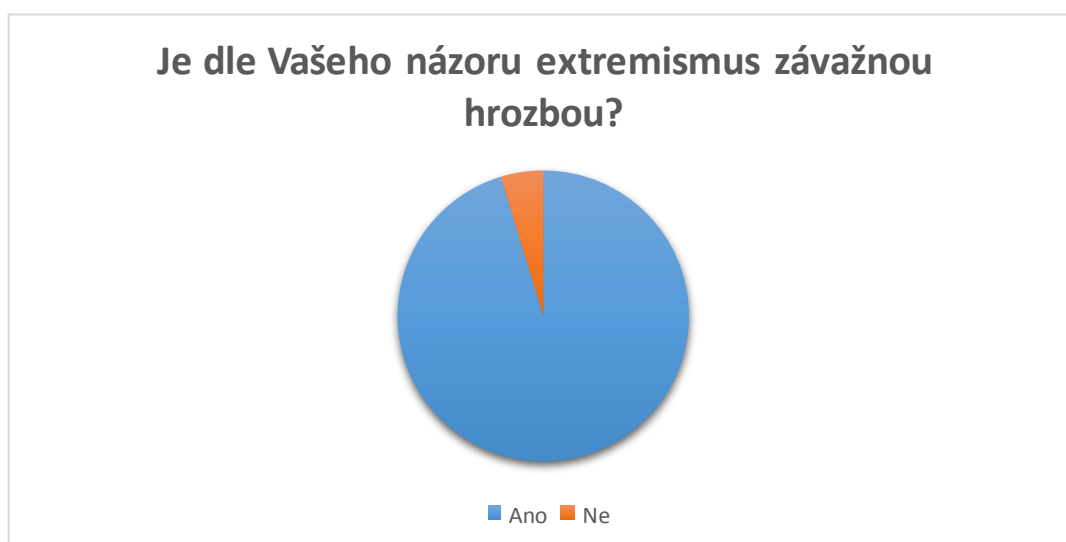
Tabulka 1 – Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Nejvyšší dosažené vzdělání:	Počet respondentů:
základní	4
střední bez maturity	13
střední s maturitou	55
vyšší odborné	3
vysokoškolské	10

ZDROJ: Vlastní zpracování, vlastní data

Graf 9 znázorňuje reakce respondentů na otázku č. 4 - „Je dle Vašeho názoru extremismus závažnou hrozbou?“ 81 respondentů (95%) odpovědělo „Ano“ a pouze 4 respondenti (5%) neoznačili extremismus jako závažnou hrozbu. Z tohoto grafu je patrné, že hypotéza 1 byla potvrzena – problematiku extremismu respondenti vnímají spíše negativně.

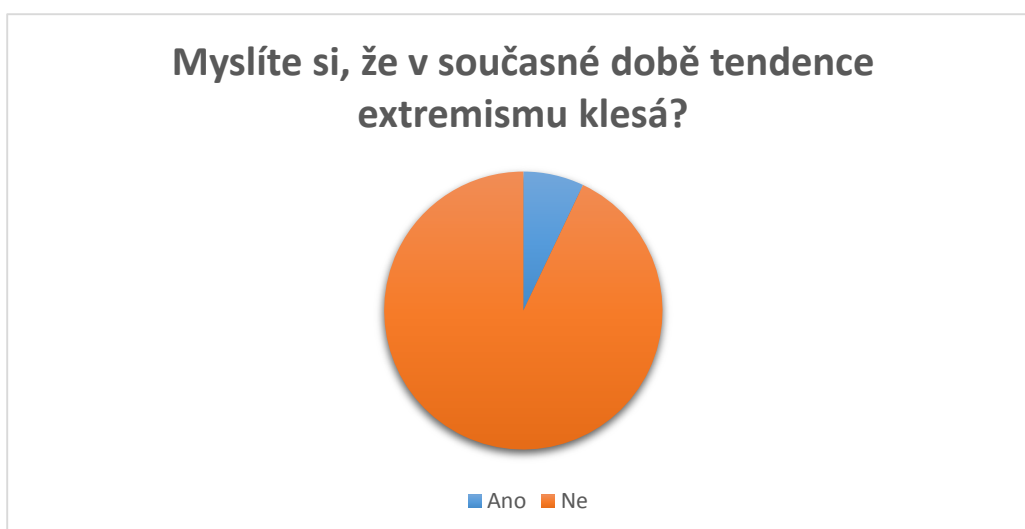
Graf 9 – Je dle Vašeho názoru extremismus závažnou hrozbou?

ZDROJ: *Vlastní zpracování, vlastní data*

Dotazovaní respondenti následně označili tendenci extremismu v současné době jako rostoucí, tj. 79 respondentů (93%). Zbýlých 6 respondentů (7%) má za to, že v současné době tendence extremismu klesá (viz graf 10)

Graf 10 – Myslíte si, že v současné době tendence extremismu klesá?

ZDROJ: *Vlastní zpracování, vlastní data*

Názory respondentů na budoucí vývoj (viz graf 11) jasně naznačují, že problematika extremismu bude dle jejich názorů stále růst (66 respondentů), 16 respondentů má za to, že extremismus bude do budoucna stále stejný a pouze 3 respondenti si myslí, že bude klesat. Byla tedy potvrzena také hypotéza 2, neboť se od extremismu očekává, že bude nadále růst i v dalších letech.

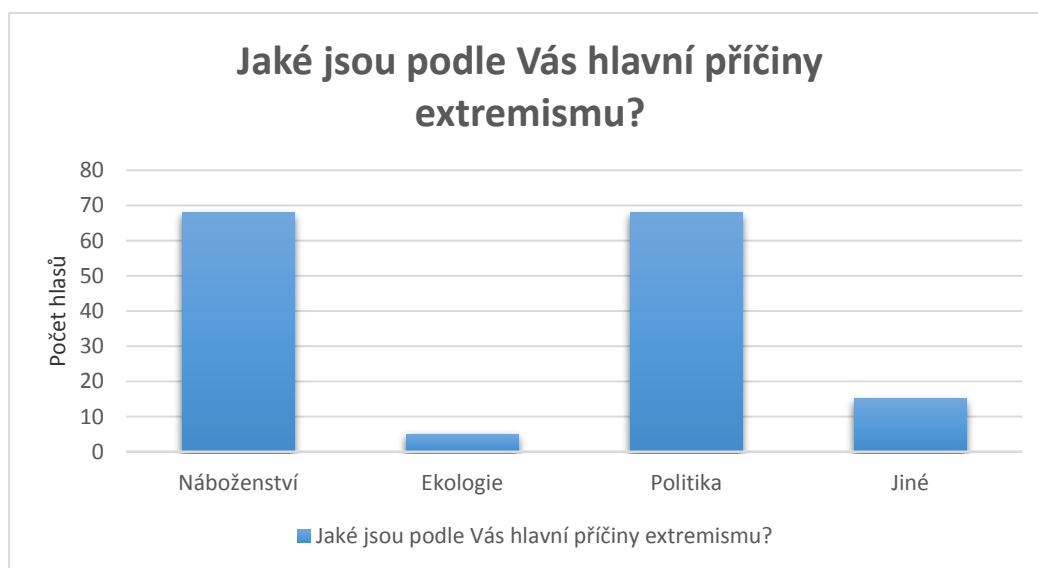
Graf 11 – Vývoj extremismu do budoucna

ZDROJ: Vlastní zpracování, vlastní data

Otázka 7 (viz graf 12) byla zaměřena na možné příčiny extremismu, kde mohli respondenti vybrat více odpovědí. Mezi ty nejčastější patří náboženství a politika (68 hlasů), 15 hlasů bylo pro „jiné“ a 5 hlasů bylo pro ekologické příčiny.

Graf 12 – Jaké jsou podle Vás hlavní příčiny extremismu?

ZDROJ: Vlastní zpracování, vlastní data

Otázka 8 byla zaměřena na propojenost pojmů extremismus a terorismus – „Je podle Vás možné, aby byly pojmy extremismus a terorismus vzájemně propojeny? Pokud ano, jak si myslíte, že jsou tyto pojmy propojeny?“ (viz graf 13). 26 respondentů (31%) má za to, že extremismus a terorismus není propojen. Oproti tomu 59 respondentů (69%) vidí mezi těmito pojmy propojenost. V případě, kdy respondenti odpověděli ano, vyjadřovali svůj názor na to, jakým způsobem jsou tyto dva pojmy propojeny.

Menší část respondentů, kteří spojitost v těchto pojmech viděli, nevěděla, jakým způsobem by na sebe mohly být navázány (zhruba 13 názorů z celkových 59). Zbylá část viděla spojitost hlavně v příčinách, kterými bylo náboženství, politika, přesvědčení a další. Velká část názorů se shodovala v tom, že extremistické názory a myšlenky mohou vést i k teroristickým útokům. Dále také v tom, že tyto pojmy spojuje násilí a samotná nezákonnost, protiprávnost.

Jeden z názorů respondentů byl: „*Extremistické skupiny používají terorismus k prosazení svých cílů, zastrášení lidí s jiným názorem.*“ Dalším velmi podobným názorem bylo, že: „*Každé formě terorismu vždy předchází nějaká forma extremistického myšlení.*“

Graf 13 – Je možné, aby byly pojmy extremismus a terorismus propojeny?

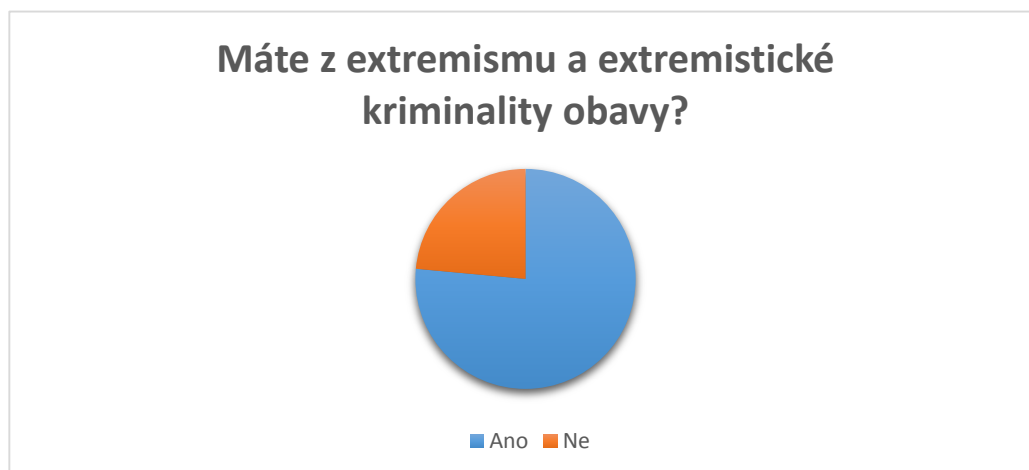

ZDROJ: Vlastní zpracování, vlastní data

Z předchozího grafu je patrné, že hypotéza 3 byla potvrzena, neboť z názorů respondentů vyplývá, že propojenost mezi pojmy extremismus a terorismus existuje.

Z následujícího grafu (graf 14) je patrné, že větší část respondentů má z extremismu a extremistické kriminality obavy, tj. 65 respondentů (76%). Zbylých 20 respondentů (24%) uvedlo, že z extremismu a extremistické kriminality obavy nemá.

Graf 14 – Máte z extremismu a extremistické kriminality obavy?

ZDROJ: Vlastní zpracování, vlastní data

V souvislosti s extremistickou kriminalitou byla další otázka zaměřena na názory respondentů, které trestné činy patří mezi ty nejčastější, kde bylo možné vybrat více odpovědí. Z grafu 15 je patrné, že mezi ty nejčastější patří trestné činy ohrožující lidské životy a zdraví (63 hlasů), trestné činy způsobující obecné ohrožení (47 hlasů), dále pak trestné činy omezující svobodu lidí (38 hlasů). Nejméně hlasů, tj. 6 hlasů, získala odpověď „Jiné“, díky které měli respondenti možnost zvolit variantu jinou, než byly výše uvedené.

Graf 15 – Nejčastější extremistické trestné činy

ZDROJ: Vlastní zpracování, vlastní data

Otázka 11 byla zaměřena na názory respondentů, jak je možné se v České republice před extremismem chránit. Více jak 18 respondentů nenapadala žádná možnost, dva z respondentů dokonce zastávali názor, že před extremismem se chránit nelze. Dalších téměř 10 respondentů má za to, že chránit se před extremismem lze tak, že bude zamezen přístup migrantů a nepřizpůsobivých lidí do České republiky a Evropské Unie.

Mezi nejčastější názory patřila informovanost občanů, dostatečné vzdělávání lidí ve škole a v rodině, osvěta, dodržování morálních zásad a zdravé uvažování. Jedním z názorů respondentů byl: *„Dle mého názoru je nejdůležitější pro udržitelnost přijatelné míry extremismu, který se vyskytuje ve společnosti, sledovat socio-ekonomické zázemí obyvatel. Těžko se může společnost bránit proti extremismu, pokud se podíváme na to, že např. v dnešní době, kdy žijeme v ekonomické konjunktuře a v novinách píší, že průměrná mzda je okolo 30 tis. Kč, značná část obyvatel má příjem na hranici minimální mzdy a často vykonává fyzickou práci – snažit se, aby společnost nebyla frustrovaná z existenčních podmínek.“*

Mezi další názory respondentů, jak se chránit před extremismem, byly ozbrojené složky ČR, zákony, tresty za protiprávní jednání, spravedlivé soudy, apod. Dalšími názory respondentů bylo: *„Odmítám myšlenku, že extremismus je úzce propojen s migrací a přijímáním uprchlíků. Jako možnou obranu před extremismem vidím neustálé připomínání historických událostí a zvyšování vzdělanosti obyvatelstva.“*, nebo: *„Pokud se jedná o extremismus jako pojem, pak se držet vlastních, pevně stanovených morálních zásad. Nedůvěřovat všem zprávám v médiích a nepodléhat xenofobii. Pokud se jedná o činy plynoucí z extremismu, pak běžný občan moc možností se chránit nemá. Může si jen všimnout svého okolí, např. podezřelých předmětů, spolucestujících v prostředcích hromadné dopravy, apod.“*

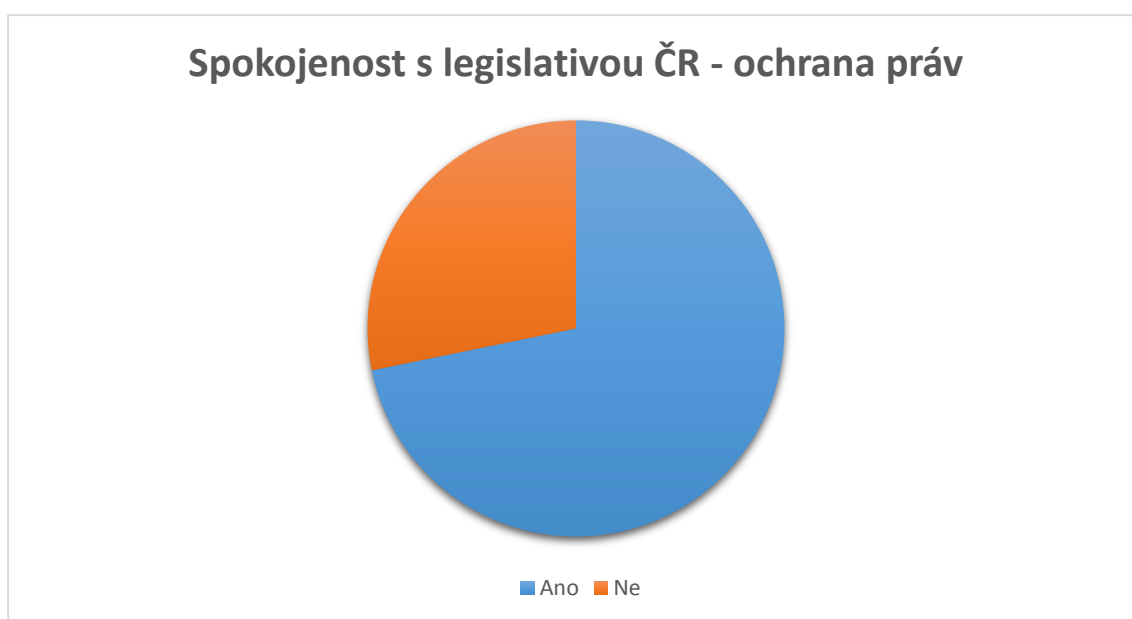
Méně častými názory pak byla samotná netolerance extremismu a extremistického chování, výměna politiků nebo prevence.

Poslední dvě otázky anketního šetření byly věnovány spokojenosti či nespokojenosti se současnou právní úpravou v České republice zaměřenou na ochranu práv (viz graf 16) a na stíhání pachatelů trestných činů (viz graf 17). V případě, kdy respondenti nebyli spokojeni se současnou právní úpravou, navrhovali řešení, jak současnou legislativu upravit a změnit.

Následující graf 16 zobrazuje odpovědi na otázku „Myslíte si, že je současná právní úprava ČR zaměřená na ochranu práv občanů dostačující? Pokud ne, jaké změny v právní úpravě zaměřené na ochranu práv občanů byste požadoval/a?“ Z grafu je patrné, že větší část respondentů je se současnou právní úpravou spokojena, tj. 61 respondentů (72%). Zbýlých 24 respondentů (28%) bylo s legislativou ČR zaměřenou na ochranu práv nespokojeno. 11 z nich pak bylo sice nespokojeno, ale nenapadala je žádná změna, kterou by požadovali či způsob, jak by chtěli současnou právní úpravu ČR změnit.

Mezi návrhy na změnu právní úpravy respondenti řadili například zkvalitnění soudnictví, lepší sociální systém, více možností se bránit (nutná sebeobrana) a více možností svobodného projevu. Jedním z názorů bylo také: „Právní úprava ČR je všeobecně málo zaměřená na ochranu jednotlivce, domoci se spravedlnosti v mnoha případech je velmi zoufalý boj.“ Další respondent uvedl: „Například to, aby se více zabývali výroky poslanců popírající holokaust, apod.“

Graf 16 – Spokojenost s legislativou ČR – ochrana práv

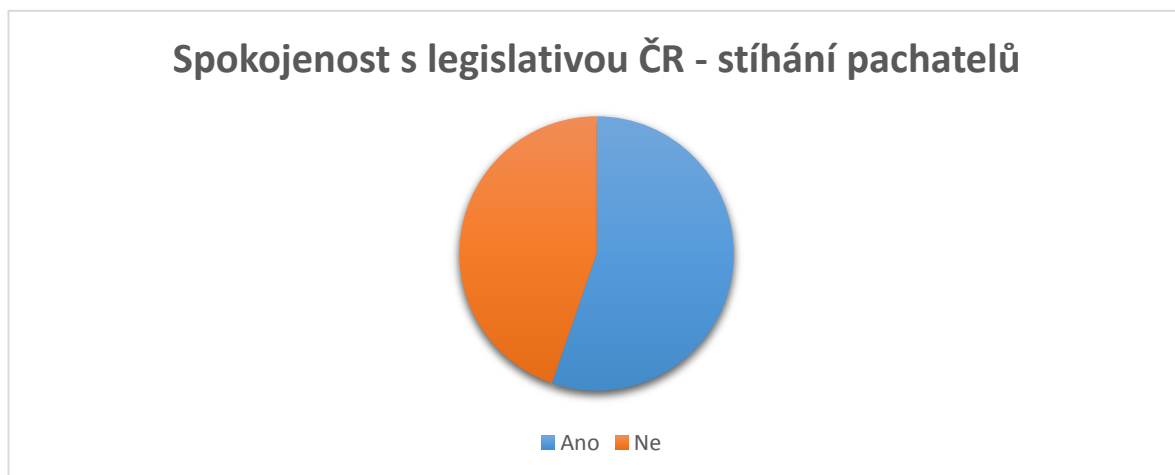

ZDROJ: Vlastní zpracování, vlastní data

Na následujícím grafu (graf 17) jsou zobrazeny odpovědi na otázku „Myslíte si, že je současná právní úprava ČR zaměřená na stíhání pachatelů extremistických trestných činů dostačující? Pokud ne, jaké změny v právní úpravě zaměřené na stíhání pachatelů extremistických trestných činů byste požadoval/a?“ Z grafu je patrné, že více respondentů je spokojeno, tj. 47 respondentů (55%). Oproti tomu 38 respondentů (45%) je se současnou právní úpravou zaměřenou na stíhání pachatelů trestných činů nespokojeno.

Z těchto 38 respondentů téměř 10 sice spokojeno nebylo, nic méně nevědělo, jakým způsobem by se mohla současná legislativa změnit či upravit. Zbylé odpovědi se jasně shodovaly ve změně výše trestní sazby za spáchané trestné činy. Například: „Rozhodně vyšší tresty, roky podle toho, jak byla ohrožena veřejnost, případně kolik bylo úmrtí. U bombových útoků bych volila i trest smrti.“, nebo: „Je důležité nastavit tresty tak, aby jejich výše již předem odradila případné pachatele.“ Dalším z názorů bylo: „Záleží na činu, který extremističtí spáchal, ale pokud v něco věříte, ani trest smrti vám v tom nezabrání.“

Graf 17 - Spokojenost s legislativou ČR - stíhání pachatelů

ZDROJ: Vlastní zpracování, vlastní data

Předchozí grafy (16 a 17) potvrzují hypotézu 4, neboť respondenti byli více spokojeni s právní úpravou zaměřenou na ochranu práv občanů (spokojeno 61 respondentů; nespokojeno 24 respondentů), než s právní úpravou zaměřenou na stíhání pachatelů (spokojeno 47 respondentů, nespokojeno 38 respondentů).

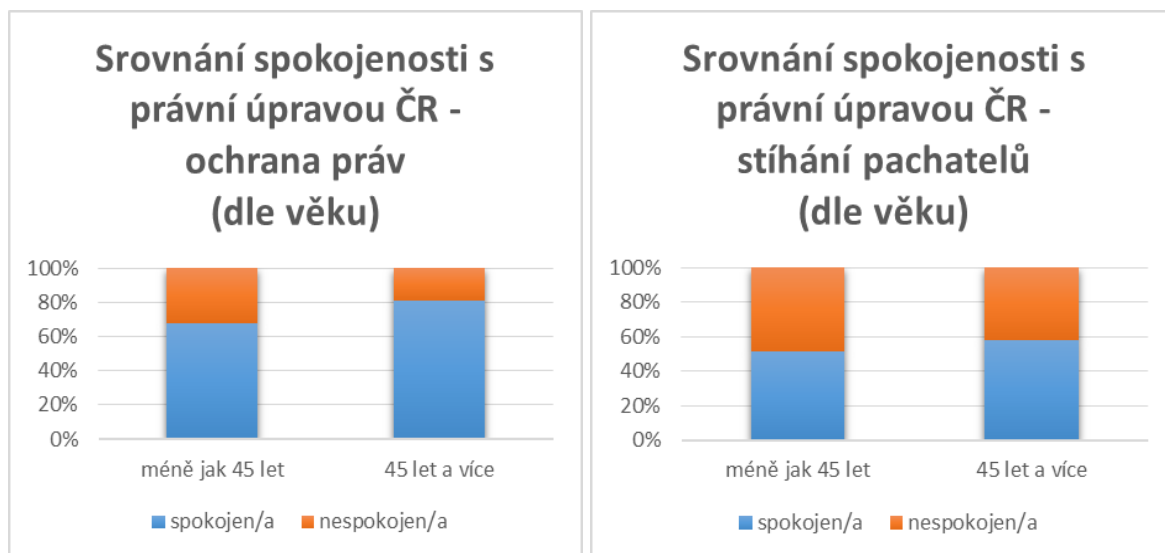
7.2 Diskuse: problémy, perspektivy, doporučení

Z výše uvedených informací vyplývá, že pro většinu respondentů má problematika extremismu spíše rostoucí tendenci. Lze tedy očekávat, že tato problematika bude růst i v dalších letech. Jako jedny z nejčastějších příčin extremismu uvádí respondenti politiku a náboženství. Extremismus, extremistické chování a kriminalita má na respondenty spíše negativní vliv, který jim způsobuje obavy. Jako nejčastější extremistické trestné činy označují respondenti trestné činy proti životu či zdraví, trestné činy způsobující obecné ohrožení a jako třetí nejčastější byly pak trestné činy omezující svobodu lidí.

Očekávání autorky a hypotéza 5 – čím starší respondent (45 let a více), tím větší spokojenost, se potvrdila (viz graf 18 a 19). Respondenti starší 45 let byli se současnou právní úpravou v souvislosti s extremismem více spokojeni než respondenti spadající do nižších věkových kategorií.

Celkově pak byli respondenti s právní úpravou spokojeni, a to s právní úpravou zaměřenou na ochranu práv více, než s právní úpravou zaměřenou na stíhání pachatelů trestných činů.

Graf 18 a 19 – srovnání spokojenosti s právní úpravou ČR dle věku

ZDROJ: Vlastní zpracování, vlastní data

Mezi pojmy terorismus a extremismus vidí velká část respondentů souvislosti, a to ať už se jedná o příčiny (náboženství, politika, přesvědčení, dosažení daných cílů, apod.), násilí, protiprávnost či samotnou návaznost ve smyslu, že se extremismus do terorismu prolíná a jistým způsobem tak využívá terorismus k dosažení určitých výsledků.

Na základě zjištěných výsledků je nutné neopomíjet a nezlehčovat problematiku ať už terorismu, násilí či samotného extremismu, neboť se jedná o velice aktuální problémy společnosti a závažné hrozby ohrožující společnost, státy i občany. V současné době problematika extremismu neklesá, naopak je očekáván její nárůst, a to i do dalších let. Většina dotazovaných respondentů vnímá problematiku extremismu negativně a má z ní dokonce obavy.

Vzhledem k tomu, že se jedná o takto závažný problém společnosti je potřeba mu předcházet a vymýšlet preventivní opatření. V neposlední řadě je také třeba reagovat na nově vznikající hrozby, například neustále informovat a vzdělávat obyvatelstvo či upravovat a zlepšovat samotné fungování státní moci a státu, vylepšovat také samotné zákony, jejich aplikaci, tvorbu, atd.

8 Závěr

Bakalářská práce „Extremismus a násilí ve světle práva“ přibližuje problematiku extremismu, terorismu a násilí. Cílem této bakalářské práce bylo shrnout a zhodnotit vývoj extremistického chování a jeho směřování do budoucna a také vliv extremismu na dotazované respondenty. Posoudit, zda je příslušná právní úprava dostačující a v neposlední řadě specifikovat také základní pojmy a platnou právní úpravu ve vztahu k extremismu a násilí.

V teoretické části se autorka zabývala vymezením základních pojmů z oblasti extremismu, terorismu a násilí – samotnému pojmu extremismus a terorismus, jeho příčinám, rozdělení, ale také důsledkům, které mohou přinášet. Část teoretické části této práce byla zaměřena také na vymezení platné právní úpravy ve vztahu k těmto pojmům, jakožto možné ochrany státu, společnosti a občanů.

Praktická část byla rozdělena na dvě části, a to na analýzu vývoje extremismu a terorismu na území ČR v letech 2012-2017 v rámci sekundárního šetření a na výzkum problematiky extremismu ve formě anketního šetření v rámci primárního šetření. Z analýzy vývoje extremismu a terorismu na území ČR za období 2012-2017 vyplynulo, že počet extremistických trestných činů se v České republice relativně snížil, avšak od roku 2016 do roku 2017 opět začal růst a je velice pravděpodobné, že růst bude i v dalších letech, což vyplynulo také z názoru respondentů na problematiku extremismu v druhé polovině praktické části. Nejvíce trestných činů s extremistickým podtextem se objevuje v Praze, Ústeckém a Moravskoslezském kraji. Oproti tomu se terorismus na území České republiky nepohybuje příliš ve vysokých číslech, avšak v roce 2017 byla nejčastějšími terči útoků doprava a náboženské instituce. Důvodem těchto útoků může být současná problematika migrace, což potvrdily také názory některých respondentů, kteří vidí migraci a příval nepřizpůsobivých lidí do ČR a EU jako zásadní problém v souvislosti s terorismem a extremismem.

Extremismus je pojmem velice těžko definovatelným, neboť ho každý člověk vnímá jinak a ne vždy si pod ním každý představí to samé. Jako extremistické chování může být vždy považováno něco jiného, tzn., že co je někde posuzováno jako extremismus, nemusí být stejně posuzováno i jinde. Je třeba si vždy dané chování vztáhnout k obecně uznávaným

morálním hodnotám, ale i přesto se však v různých částech světa mohou názory na extremismus a rozpor s výše zmíněnými morálními hodnotami rozcházet.

Mnoho lidí v něm vidí velký problém současné doby, jehož tendence neklesá, ba naopak roste a je velice pravděpodobné, že bude růst nadále i v dalších letech. Na většinu respondentů působila problematika extremismu, extremistické kriminality, terorismu a násilí spíše negativně. Samotný extremismus v lidech vyvolává obavy. Jak již bylo výše uvedeno, s ohledem na zjištěné výsledky, je nutné neopomíjet a nezlehčovat problematiku terorismu, násilí či samotného extremismu, neboť se jedná o aktuální problémy zasahující až do mezinárodní sféry.

Východiskem z této rostoucí problematiky by mohla být preventivní opatření, například osvěta studentů na školách, tzn. poučit studenty o současné problematice extremismu, terorismu a násilí a vysvětlit jim, kam až extremistické chování a jeho podpora může zajít. Dalším východiskem by mohlo být samotné zlepšení povědomí všech občanů o této problematice, dohled a kontrola nad vznikem nových sociálních hnutí, ale také i těch stávajících a v neposlední řadě také připravenost státu a státních orgánů na nově vznikající hrozby.

9 Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace

ČERNÝ, Petr. *Politický extremismus a právo*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-86-4.

ČERNÝ, Petr. *Právní ochrana před extremismem*. Praha: Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-053-9.

DANICS, Štefan. *Extremismus*. Praha: Triton; Existencialia, 2003. ISBN 80-7254-454-3.

DANICS, Štefan a TEJCHMANOVÁ, Ladislava. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2017. ISBN 978-80-7452-122-5.

CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-256-1.

LEBEDA, David. *Úvod do problematiky extremismu*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-394-4.

PROCHÁZKOVÁ, Dana. *Boj proti terorismu: projekt EU: Improving Security by Democratic Participation - ISDEP*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2014. ISBN 978-80-01-05568-7.

Legislativní normy

ČESKO. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

ČESKO. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Internetové zdroje

EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE. *Strategie EU pro boj proti terorismu*. [online]. 2018 [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/fight-against-terrorism/eu-strategy/>.

KOHOUT, Pavel. *Terorismus: ekonomické důsledky a příčiny*. [online]. 2004 [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <http://pavelkohout.blogspot.com/2004/09/terorismus-ekonomick-dsledky-piny.html>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Co je extremismus*. [online]. 2010 [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Čtvrtletní zprávy o extremismu Odboru bezpečnostní politiky MV*. [online]. 2019 [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Definice pojmu terorismus*. [online]. 2009 [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Kolik stojí boj s terorismem?*. [online]. [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/kolik-stoji-boj-s-terorismem.aspx>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Typologie terorismu*. [online]. 2009 [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Typologie terorismu: Klasické teroristické metody*. [online]. 2009 [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Typologie terorismu: Moderní teroristické metody*. [online]. 2009 [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Typologie terorismu: Kybernetický terorismus*. [online]. 2009 [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>.

NATIONAL CONSORTIUM FOR THE STUDY OF TERRORISM AND RESPONSES TO TERRORISM (START). (2018). Global Terrorism Database [Data File]. Retrieved from WWW: <https://www.start.umd.edu/gtd/>.

PEHE, Jiří. *Extrémismus*. [online]. 1997 [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <http://www.pehe.cz/clanky/1997/extremismus>.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Násilné trestné činy*. [online]. [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/nasilne-trestne-ciny.aspx>

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Co je extrémismus?*. [online]. [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/ncoz-extremismus-co-je-extremismus.aspx>.

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Dokumenty: Sněmovní tisky*. [online]. [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=30&fbclid=IwAR0_kfVAykgwnG90C9sw0WCdu5Vt40z_A9anFF5TJmarfu1P1_PcsOTG_RM.

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Bezpečnostní strategie ČR 2015*. [online] (PDF). [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>.

ZBOŘIL, Josef. *Rozdělení pravice a levice v politice – 8 schémat* [online]. 2011 [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://zboril.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=207126>.

10 Přílohy

Příloha 1 – Vzor ankety53

Příloha 1 – Vzor ankety

Dobrý den,

ráda bych Vás požádala o vyplnění krátké ankety, která je zcela anonymní a bude sloužit pouze pro účely výzkumu v praktické části mé bakalářské práce na téma: *Extremismus a násilí ve světle práva*.

Nebude-li v otázce uvedeno jinak, vyberte prosím pouze jednu z možností.

Děkuji Vám za Váš čas strávený při vyplňování této ankety.

1. Jaké je Vaše pohlaví?

Muž Žena

2. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Základní
 Střední bez maturity
 Střední s maturitou
 Vyšší odborné
 Vysokoškolské

3. Jaký je Váš věk?

Do 26 let 27-44 let 45 let a více

4. Je dle Vašeho názoru extremismus závažnou hrozbou?

Ano Ne

5. Myslíte si, že v současné době tendence extremismu klesá?

Ano Ne

6. Jak si myslíte, že se bude problematika extremismu vyvíjet do budoucna?

Bude růst Bude stále stejná Bude klesat

7. Jaké jsou podle Vás hlavní příčiny extremismu? (vyberte více možností)

Náboženství Ekologie Politika Jiné

8. Je podle Vás možné, aby byly pojmy extremismus a terorismus vzájemně propojeny? Pokud ano, jak si myslíte, že jsou tyto pojmy propojeny? (použijte pole pro rozepsání)

Ano, _____

Ne

9. Máte z extremismu a extremistické kriminality obavy?

Ano Ne

10. Jaké extremistické trestné činy patří dle Vašeho názoru mezi ty nejčastější? (vyberte jednu nebo více variant)

- Trestné činy ohrožující lidské životy či zdraví
- Trestné činy omezující svobodu lidí
- Trestné činy způsobující obecné ohrožení
- Jiné

11. Jak je podle Vašeho názoru možné se v ČR před extremismem chránit?

Prosím, doplňte svou odpověď: _____

12. Myslíte si, že je současná právní úprava ČR zaměřená na ochranu práv občanů dostačující?

Pokud ne, jaké změny v právní úpravě zaměřené na ochranu práv občanů byste požadoval/a? (použijte pole pro rozepsání)

Ano

Ne, _____

13. Myslíte si, že je současná právní úprava ČR zaměřená na stíhání pachatelů extremistických trestných činů dostačující?

Pokud ne, jaké změny v právní úpravě zaměřené na stíhání pachatelů extremistických trestných činů byste požadoval/a? (použijte pole pro rozepsání)

Ano

Ne, _____